

STANDARD

ZASADY PRZEKAZYWANIA PSÓW PRZEWODNIKÓW OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKU

Opracowanie powstało w ramach projektu pn. „Budowa kompleksowego systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników oraz zasad jego finansowania” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 4.1 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

DOKUMENT CHRONIONY PRAWAMI AUTORSKIMI.

Lider Projektu

Partnerzy Projektu

Spis treści

1.	SŁOWNICZEK	3
2.	ANALIZA ZAGRANICZNYCH ROZWIĄZAŃ W ZAKRESIE PRZEKAZYWANIA PSÓW PRZEWODNIKÓW	4
3.	OGÓLNE ZASADY	8
4.	ZGŁOSZENIA I KWALIFIKACJA KANDYDATÓW	10
4.1.	Etap I - Kwalifikacja wstępna	11
4.2.	Etap II - Kwalifikacja zaawansowana	12
4.3.	Postępowanie w przypadku osób, które posiadały już psa przewodnika	15
4.4.	Zakończenie procesu kwalifikacji	15
5.	SZKOLENIE I PRZEKAZYWANIE PSÓW PRZEWODNIKÓW	16
5.1.	Szkolenie podstawowe	16
5.2.	Dobór w pary człowiek - pies	20
5.3.	Szkolenie właściwe klienta w zakresie pracy z psem przewodnikiem	24
6.	DOBROSTAN PSA PRZEWODNIKA U KLIENTA	30
7.	ZAŁĄCZNIKI	32
7.1.	Wniosek aplikacyjny dla kandydata - wzór	32
7.2.	Protokół kwalifikacji wstępnej - wzór	34
7.3.	Protokoły oceny kandydata podczas kwalifikacji zaawansowanej - wzory	37
7.4.	Formularz oceny klienta - wzór	41
7.5.	Formularz doboru w parę klient-pies - wzór	43
7.6.	Karta oceny współpracy klienta z psem - wzór	45

1. Słowniczek

Szkoła psów przewodników/jednostka szkoląca – instytucja lub organizacja zajmująca się szkoleniem i przekazywaniem psów przewodników osobom niewidomym lub słabowidzącym oraz późniejszym nadzorem nad prawidłowym korzystaniem z pracy psów przewodników i emerytowaniem tych psów.

Kandydat – osoba biorąca udział w procesie rekrutacji, w przypadku niniejszego standardu - osoba z niepełnosprawnością wzroku aplikująca o psa przewodnika.

Klient - osoba niewidoma lub słabowidząca od momentu zakwalifikowania jej do uzyskania psa przewodnika do momentu emerytowania lub utraty psa, z którym pracowała.

2. Analiza zagranicznych rozwiązań w zakresie przekazywania psów przewodników

Standardy zostały opracowane na podstawie doświadczeń przedstawicieli polskich szkół oraz metod wypracowanych za granicą w szkołach: w Czechach, Chorwacji, Niemczech, Ameryce. Część doświadczeń została zaimplementowana do polskich rozwiązań, część zaś została uznana za zbędne do stosowania czy wykorzystania w warunkach polskich.

Proces przekazywania psa, który w Ameryce, Niemczech lub Chorwacji trwa ponad trzy tygodnie, jest obecnie niemożliwy do implementowania do polskich warunków z uwagi na zbyt małą liczbę instruktorów, brak infrastruktury w postaci specjalistycznego ośrodka jaki mają Amerykanie oraz z powodów finansowych. W polskim modelu brak jest możliwości finansowania procesu tak wydłużonego w czasie.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej

W USA wszystkie szkoły uczą osoby z dysfunkcją wzroku chodzenia z psem bez użycia laski. Jest to bardzo wygodne. W Polsce spada bezpieczeństwo poruszania się, gdyż większość kierowców nie rozpoznaje jeszcze uprząży psa, jako znaku osoby niewidomej. Należy więc dążyć do poprawy świadomości wśród kierowców. Rozproszenie osoby niewidomej, która musi jednocześnie operować uprzężą i laską, powoduje jeszcze większy spadek jej bezpieczeństwa.

W Stanach Zjednoczonych nie jest dozwolone puszczanie psa luzem. Guiding Eyes kieruje się zasadą, że praca psa, jako przewodnika, jest oduczaniem go psiej natury. Dlatego bardzo podkreśla się i uczy się klientów na kursie stwarzania psom warunków do zabawy, wążania biegania itp. Jednak pies może być spuszczone ze smyczy tylko na terenie zamkniętym. Spuszczenie psa ze smyczy w otwartym terenie jest traktowane jako poważny błąd użytkownika i może pociągnąć za sobą odstąpienie szkoły od gwarantowania kolejnych psów.

W szkole Guiding Eyes klientów uczy się nie tylko komend, ale również wybranych metod szkolenia m. in. z wykorzystaniem klikiera. Podkreśla się, że od wyjazdu ze szkoły stają się nie tylko użytkownikami psa, ale przede wszystkim jego trenerami.

Niemcy

W Niemczech prawidłowe wykorzystanie psa przewodnika zakłada, że przeszkolony pies pasuje do przyszłego użytkownika oraz że użytkownik jest skłonny i zdolny zaakceptować psa przewodnika, jako niezawodnego partnera. Ponadto, przyszły opiekun musi mieć możliwość radzenia sobie z psami i być przygotowany do podjęcia odpowiedzialności za powierzonego mu psa. Osoby, które poza czasem wykorzystywania psa do prowadzenia, nie są w stanie zapewnić mu swobodnej aktywności ruchowej (np. wybieg bez uprząży lub smyczy) wymaganej jako odpowiedniej dla trybu życia tego gatunku, nie kwalifikują się do otrzymania psa przewodnika na koszt świadczeniodawcy - kasy chorych.

Po pomyślnym szkoleniu psa na przewodnika, szkoła - w ramach kursu przygotowawczego - musi "zgrać" psa przewodnika i przyszłego użytkownika. W ramach tego kursu użytkownik musi wykształcić "ślepe", ale odpowiedzialne zaufanie do psa. Z kolei pies musi w krótkim czasie zaakceptować przyszłego użytkownika

jako autorytet i "przywódcę stada". Wymagany czas trwania kursu zależy w dużym stopniu od fazy zapoznawania się psa i opiekuna oraz jego zdolności przyswajania. Zwykle trwa on nie mniej niż 14 dni i nie dłużej niż 28 dni. Integralną częścią przebiegu kursu jest również przekazanie wiedzy o dobrostanie zwierząt i ich żywieniu, a także, w razie konieczności, instruktaż w miejscu zamieszkania klienta.

Zakończenie kursu stanowi egzamin, który odbywa się w siedzibie świadczeniodawcy, w uzasadnionych przypadkach również - w całości lub częściowo - w miejscu zamieszkania klienta. Zdanie egzaminu musi być poświadczane przez kompetentną, niezależną komisję egzaminacyjną składającą się z następujących osób:

- 1) doświadczony trener lub szkoleniowiec psów i/lub trener orientacji i mobilności,
- 2) przedstawiciele organizacji osób niewidomych na poziomie federalnym lub krajów związkowych,
- 3) przedstawiciele kas chorych (świadczeniodawcy).

Chorwacja

W Chorwacji klienci zainteresowani uzyskaniem psa przewodnika zazwyczaj zgłaszają się sami do szkoły. Muszą aplikować o psa i udowodnić, że mają dokumentację medyczną wskazującą na potrzebę posiadania psa, czyli odpowiednio duże uszkodzenie narządu wzroku. Osoby, którym przysługuje uzyskanie psa przewodnika, muszą mieć 5% ostrości wzroku w lepszym oku już z korekcją lub pole widzenia mniejsze niż 20% w lepszym oku. Może być spełnione tylko jedno z wymienionych powyżej kryteriów. Wtedy mogą dopiero być zaangażowane środki publiczne. Gdy o psa przewodnika aplikuje osoba posiadająca resztki wzroku, szkoła ocenia, czy klient pozwoli psu pracować – wymaga to powtarzalności zachowań, zdania się na psa.

Osoba oceniająca musi być wykwalifikowanym instruktorem psów przewodników lub orientacji przestrzennej lub innym specjalistą po kursie związanym z psami przewodnikami. Chorwaci oceniają też, czy osoba ubiegająca się o psa ma motywację, aby pracować z psem długofalowo, czy ma umiejętności bycia przywódcą, czy ma fizyczną sprawność, aby kierować psem, czy ma funkcjonalną orientację, czy ma czas i możliwość, aby zabierać psa na stałe, pełne trasy, żeby utrzymać go w kondycji szkoleniowej, czy ma utratę wzroku, przez którą jest uzależniona od pomocy, czy jest samodzielna, czy ma wsparcie w rodzinie, bezpieczne otoczenie w domu, czy jest w stanie utrzymać psa i zapewnić mu dobrostan. Szkolenie klienta do współpracy z psem trwa od 3 do 5 tygodni, w zależności czy jest to pierwszy pies, czy kolejny. Zgodnie z obowiązującą

w Chorwacji ustawą, klient z psem muszą zdać egzamin, żeby się samodzielnie poruszać i wchodzić z psem do obiektów użyteczności publicznej. Następnie jeszcze 1-2 tygodnie instruktor pracuje z psem i klientem w miejscu zamieszkania klienta.

Czechy

Szerzej opisane zostały rozwiązania w szkole prowadzonej przez Fundację „Mathilda” w Pradze w Czechach, gdyż są zbliżone do tych stosowanych w Polsce. Fundacja nie zatrudnia trenerów/instruktorów na etatach - pracują oni w ramach własnej działalności gospodarczej i zawierają z Fundacją kontrakt na wyszkolenie psa, jego przekazanie i monitoring. Psy w trakcie szkolenia mieszkają w domu trenera (różnicą jest to, że pochodzą z własnej, starannie wyselekcjonowanej linii hodowlanej).

Psa przewodnika może otrzymać osoba powyżej 15 roku życia, praktycznie niewidoma. Nie ma ustalonego górnego pułapu wieku. Przyznawane są psy także seniorom (warunek, by taka osoba była samodzielna i chodziła z psem). Za osoby od 15 do 18 roku życia odpowiadają rodzice.

Fundacja nie ma bazy noclegowej. W połowie szkolenia psa przeprowadza rozpoznanie klientów (stale jest ok. 10 osób oczekujących). W formularzu aplikacyjnym pojawiają się pytania m. in. czy osoba choruje na cukrzycę, padaczkę, czy ma ograniczenia ruchowe. Warunkiem jest samodzielność. Po aplikacji albo klient przyjeżdża do biura, albo przedstawiciel Fundacji jedzie do klienta. Sprawdzane są m. in.: jakie klient ma warunki mieszkaniowe, czy mieszka w mieszkaniu, czy w domu, czy ma wsparcie w rodzinie, czy są dzieci, czy jest samodzielny, czy pracuje, jak szybko chodzi, jakie ma stałe trasy. Rozmawiają o psie przewodniku – co potrafi, a czego nie można od niego oczekiwać, jak opiekować się psem, jak karmić, czy wie gdzie jest weterynarz, gdzie kupować karmę. Jeśli klient ma rodzinę, rozmawiają także z nią jak ma się zachowywać w stosunku do psa przewodnika. Oceniają, jak klient sobie radzi po znanych trasach przy pomocy białej laski. Gdy ma problemy, proszą dla niego o kurs z zakresu orientacji i samodzielnego przemieszczania się. Uznają za trudne ocenę osób słabowidzących, bo czasem te osoby twierdzą, że nic nie widzą. Dla jednostki dofinansowującej ważna jest ostrość wzroku i pole widzenia osoby aplikującej o środki. Fundacja przeprowadza ocenę funkcjonalną (czy i ile klient widzi, z jak daleka, w jakich warunkach). Jeśli klient zostanie zakwalifikowany, dokonują wstępnie doboru dla niego psa. Zdaniem Fundacji, właściwy dobór pary jest podstawowym kryterium przyznania psa, niezależnie od tego, kto na psa oczekuje. Preferencję stosują tylko wobec osób, które posiadały już psa.

Uważają, że pies dla osoby niewidomej musi umieć sam podejmować niektóre decyzje, powinien mieć silny, ale jednocześnie stabilny charakter. Dla osoby, która jeszcze trochę widzi, pies może być delikatniejszy (bo może go pochwalić), ale musi też umieć akceptować, że ta osoba czasem robi coś inaczej, wbrew zamiarom psa. Gdy mają już wstępnie dobranego dla klienta psa, sprawdzają czy tempo poruszania duetu jest zgodne, czy pasują do siebie, czy klient psa zaakceptuje. Sprawdzają m. in. po jakich trasach będzie się klient poruszał z psem (chodniki, poboczne, wysokie krawężniki itp.), w jakich warunkach (duże czy małe miasto), z jakiej komunikacji będzie korzystał. Gdy pies ma pracować w dużym mieście, to musi mieć dobrą tolerancję na hałas.

Jeszcze w trakcie szkolenia psa, przed rozpoczęciem procesu jego przekazywania, zostawiają psa bez uprzęży na około dwa dni u klienta. Chcą, by klient pomieszkał z psem, zobaczył czy mu odpowiada a także by się wzajemnie poznali. Klient dostaje proste instrukcje jak postępować z psem. Jeśli klient uzna, że nie potrafi żyć z psem, albo pies mu nie odpowiada, wolą by było to na tym etapie.

Nie zostawiają psa, jeśli trener zobaczy, że pies nie jest bezpieczny, np. w domu klienta nadużywa się alkoholu lub brane są narkotyki, lub są nieodpowiednie warunki domowe (np. klient mieszka w podnajmowanym mieszkaniu, hotelu, ośrodku dla bezrobotnych), lub ma złe warunki finansowe. Ewentualne przyznanie psa uzależniają wtedy od zmiany trybu życia klienta, poprawy warunków. Ostateczna decyzja o doborze psa dla danej osoby zapada na konsylium w Fundacji. Gdy pies zakończy szkolenie i przejdzie pozytywnie egzamin (sprawdzane są 34 umiejętności wymienione w ustawie), to instruktor zaczyna pracować z psem i z klientem. Kurs odbywa się najczęściej w miejscu zamieszkania klienta. Zaczynają uczyć klienta chodzenia z psem w uprzęży. Standardowo przy nauce współpracy stosowana jest krótka laska.

Uczą też pracy z psem bez laski. Osobie słabowidzącej zalecają założenie gogli, by zobaczyła jak pies pracuje, ale jeśli tego nie chce, nie zmuszają. Klient ma wskazać 2 – 3 trasy najbardziej dla siebie istotne. Od klienta, jego sprawności, zależy jak intensywna jest praca jego z psem.

Długość kursu zależy m. in. od mobilności i możliwości klienta, skomplikowania tras po których będzie chodzić z psem, rodzaju środków lokomocji, z jakich będzie korzystać itp. W ciągu około 14 dni roboczych muszą tak zrealizować kurs, by był odpowiedni dla potrzeb danej osoby. Z przekazania psa (egzaminu) nagrywają zawsze film. Ponadto klient dostaje telefon do instruktora, który przekazywał psa. Na tę gorącą linię może zawsze zadzwonić i uzyskać poradę lub wsparcie bezpośrednio. Jeśli klient nie zgłasza problemów po miesiącu, a potem zadzwoni po roku z reklamacją, to nie jest ona uwzględniana. Po pół roku jest wizyta kontrolna instruktora u klienta. Potem Fundacja raz w roku spotyka się z klientami.

3. Ogólne zasady

Standard obejmuje zespół działań prowadzących do pełnowartościowej pracy osoby niewidomej lub słabowidzącej z psem przewodnikiem, rozpoczynających się od zarejestrowania zgłoszenia tej osoby, poprzez jej kwalifikację i szkolenie, dobór psa i przeszkolenie do pracy z psem, weryfikację umiejętności pary po szkoleniu aż do przekazania psa i zawarcia odpowiedniej umowy. Standard obejmuje również kwestie obowiązków klienta wobec psa i szkoły, zakres wsparcia udzielanego klientowi przez szkołę w okresie jego współpracy z przekazanym psem.

Ogólne zasady, jakie obowiązują przy przekazywaniu psa przewodnika osobie z niepełnosprawnością wzroku są następujące:

- 1) Przekazaniu podlegają wyłącznie psy wyszkolone zgodnie ze standardem opracowanym w ramach projektu „Budowa kompleksowego systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników oraz zasad jego finansowania”.
- 2) Psy przewodniki można przekazać wyłącznie osobom posiadającym znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności ze względu na stan narządu wzroku (lub orzeczenie równoważne), spełniającym warunki opisane w niniejszym standardzie: dotyczące poziomu funkcjonowania wzrokowego, sprawności fizycznej, poziomu samodzielności, cech osobistych, warunków mieszkaniowych i materialnych, wiedzy oraz umiejętności, które pozwalają na korzystanie z psa przewodnika z pożytkiem dla rehabilitacji społeczno-zawodowej osoby niewidomej lub słabowidzącej.
- 3) Osoba ubiegająca się o psa przewodnika powinna być pełnoletnia. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, szkoła może uwzględnić kandydaturę osoby niepełnoletniej, w wieku minimum 16 lat, pod warunkiem przyjęcia odpowiedzialności przez opiekunów prawnych tej osoby do czasu osiągnięcia przez nią pełnoletności.
- 4) Z ubiegania się o psa przewodnika w szczególności wyłączone będą osoby, co do których szkoła będzie posiadać lub uzyskać informację: o skazaniu ich prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w Ustawie o Ochronie Zwierząt, o nadużywaniu alkoholu, narkotyków lub innych środków psychoaktywnych, o nie zadbaniu o godną starość dla psa przewodnika.
- 5) Na każdym etapie związanym ze staraniem się o psa przewodnika i jego przekazaniem, dane uzyskane od kandydatów ubiegających się o przyznanie psa przewodnika oraz od późniejszych klientów, podlegają ochronie, zgodnie z przyjętą w szkole polityką ochrony danych osobowych, zapewniającą ich bezpieczeństwo.
- 6) Każda prawna forma przekazania psa przewodnika powinna przewidywać zobowiązanie klienta do wykonywania obowiązków przedstawionych w niniejszym standardzie, w szczególności dotyczących zapewnienia psu dobrostanu, utrzymywania psa w sprawności, jego etycznego traktowania oraz zadbania o godną starość psa.
- 7) Na każdym etapie kandydat lub klient może zrezygnować ze starania się o psa przewodnika bez ponoszenia konsekwencji.

- 8) Certyfikat poświadczający uprawnienia psa przewodnika jest wystawiany dla klienta i dotyczy pary człowiek – pies.
- 9) Pies przewodnik wyszkolony, ze środków publicznych, pozostaje własnością szkoły i przekazany zostaje klientowi w użytkowanie. W przypadku szkolenia psa ze środków nie publicznych może zostać on własnością klienta lub grantodawcy, jednak w każdej sytuacji, aby pies mógł otrzymać certyfikat, musi zarówno pies jak i klient przejść całą ścieżkę uwzględnioną w standardach.

4. Zgłoszenia i kwalifikacja kandydatów

Kwalifikacja kandydatów składa się z etapu wstępnego, podczas którego ocenia się predyspozycje osób chętnych do przyjęcia psa przewodnika na podstawie ich wniosku aplikacyjnego oraz uzyskanych od kandydata informacji. Drugim etapem jest szczegółowa ocena kandydata połączona z przekazaniem kandydatowi informacji praktycznych o życiu z psem przewodnikiem, które pomogą osobie z niepełnosprawnością wzroku w podjęciu świadomej decyzji o dalszym ubieganiu się lub nieubieganiu o psa przewodnika.

Kandydat ubiegający się o psa przewodnika przedkłada do szkoły psów przewodników informacje, które są niezbędne w celu wstępnej oceny jego gotowości do uzyskania psa przewodnika. W tym celu składa **wniosek aplikacyjny**, który powinien zawierać co najmniej następujące dane:

- 1) dane identyfikacyjno-adresowe (wiek, płeć, wykształcenie, adres),
- 2) dane o pełnomocniku prawnym (jeśli dotyczy),
- 3) dane z orzeczenia o niepełnosprawności,
- 4) stopień i rodzaj utraty widzenia, w tym wady wzroku,
- 5) informację o sposobie poruszania się w przestrzeni, w tym informację o odbytych kursach z zakresu orientacji i poruszania się osób niewidomych,
- 6) informację o stopniu samodzielności w zakresie realizacji zadań i ról życiowych,
- 7) informacje dotyczące warunków domowych – dostępna przestrzeń mieszkalna dla swobodnego ruchu psa, usytuowanie planowanego miejsca na legowisko (oświetlenie dzienne, wentylacja), wraz z oświadczeniem kandydata o ilości domowników lub zajmowaniu przestrzeni na wyłączność,
- 8) oświadczenie o zgodzie domowników na obecność psa przewodnika w domu, brak alergii kandydata i domowników na psa lub sierść zwierząt,
- 9) oświadczenie, że znane są kandydatowi stałe koszty utrzymania psa przewodnika i jest w stanie je ponosić oraz jest świadomy możliwości ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z udzieleniem psu pomocy w nagłych wypadkach (np. uraz) i w przypadku zachorowania psa (informację o stałych, uśrednionych miesięcznych kosztach utrzymania psa udostępnia kandydatowi jednostka szkoląca),
- 10) informacje o sytuacji zawodowej kandydata (czy pracuje, uczy się, inne formy aktywności zawodowej),
- 11) informację, czy na czas długotrwałego przebywania poza domem np. w związku z aktywnością zawodową, zapewnione będzie odpowiednie miejsce dla psa (jeśli dotyczy),
- 12) aktualny i planowany poziom aktywności w przypadku braku stałego zajęcia, o którym mowa powyżej, z określeniem do jakich celów pies będzie wykorzystywany z podaniem jak często i jak długo (średnio),
- 13) informację o ewentualnych trudnościach w poruszaniu się, w tym informację o korzystaniu z pomocy ortopedycznych (jeśli dotyczy),

- 14) informację o stanie zdrowia, w tym o podwójnej utracie sensorycznej, schorzeniach mających charakter przewlekły, medycznych ograniczeniach w aktywności, mogących mieć wpływ na pracę z psem (jeśli dotyczy),
- 15) informacje dotyczące warunków, w jakich pies będzie najczęściej pracował – poziom urbanizacji przestrzeni publicznie dostępnej, w tym obecność lub nie chodników, skrzyżowań, w tym z sygnalizacją świetlną, dźwiękową, wielkość miejscowości, obecność komunikacji publicznej (jakiej), stacji kolejowej itp.,
- 16) informację o współpracujących z kandydatem uprzednio lub aktualnie psach przewodnikach, w tym okresy pracy i wiek aktualnie pracującego psa (jeśli dotyczy),
- 17) kopię umowy o przekazaniu psa na emeryturę (jeśli dotyczy),
- 18) dane jednostki szkolącej, która prowadziła monitoring kandydata podczas pracy z poprzednim/dotychczasowym psem przewodnikiem,
- 19) powody i okres utraty ostatniego psa przewodnika, jeśli nie było to emerytowanie.

Szkoła, w której obecnie klient stara się o psa przewodnika, ma prawo zwrócić się na etapie kwalifikacji o opinię na temat klienta do innych szkół.

4.1. Etap I - Kwalifikacja wstępna

Na tym etapie ocenia się predyspozycje kandydatów zainteresowanych współpracą z psem przewodnikiem. Ocenę przeprowadza się w oparciu o dane uzyskane o kandydacie we wniosku aplikacyjnym. W przypadku, gdy dane we wniosku okażą się niewystarczające do dokonania oceny, szkoła może przeprowadzić dodatkowy wywiad z kandydatem i członkami jego rodziny. Z informacji uzyskanych w drodze wywiadu (np. telefonicznie) powinna być sporządzona notatka przez wyznaczonego pracownika szkoły.

Ocenie podlegają następujące informacje:

- 1) **Wiek kandydata** (odpowiedni/nieodpowiedni): Musi być odpowiedni do odpowiedzialnego i samodzielnego posługiwania się psem przewodnikiem oraz zapewnienia psu dobrostanu w przynajmniej pierwszym okresie wspólnego funkcjonowania. Minimalny wiek osoby ubiegającej się o psa przewodnika to 16 lat. W przypadku ubiegania się o psa osoby niepełnoletniej konieczna jest zgoda opiekuna prawnego kandydata na jego uczestnictwo w procesie kwalifikacji.
- 2) **Sytuacja finansowo-mieszkaniowa kandydata** (odpowiednia/nieodpowiednia): Możliwości finansowe i warunki mieszkaniowe kandydata muszą gwarantować psu dobrostan. Należy też uwzględnić przy ocenie takie elementy jak: zgoda członków rodziny na obecność psa w domu, brak alergii kandydata na psa i sierść zwierząt, miejsce dla psa w trakcie pracy zawodowej/nauki.
- 3) **Stopień utraty wzroku kandydata** (odpowiedni/nieodpowiedni): Za odpowiedni, w kontekście przyszłej pracy z psem, przyjmuje się taki poziom funkcjonowania wzrokowego kandydata, który uniemożliwia mu bezpieczne przemieszczanie się bez pomocy białej laski lub widzącego przewodnika.

- 4) **Samodzielność w zakresie realizacji zadań i ról życiowych** (odpowiednia/nieodpowiednia): Musi być wystarczająca do zapewnienia psu właściwej opieki i zaspokojenia potrzeb psa.
- 5) **Potrzeby w zakresie mobilności i możliwości samodzielnego przemieszczania się** (odpowiednie/nieodpowiednie): Ocenie podlega aktywność mobilna kandydata w kontekście przyszłego stopnia korzystania z pomocy psa. Oceny dokonuje się na podstawie danych o sposobie przemieszczania się kandydata w przestrzeni oraz danych o formach aktywności (takich jak praca zawodowa, pobieranie nauki, realizacja innych stałych form aktywności związanych np. z pracą społeczną, zainteresowaniami, koniecznością załatwiania różnych spraw). W przypadku kandydata, którego aktywność mobilna jest bardzo ograniczona, a co za tym idzie zachodzi obawa, że pies w bardzo niewielkim stopniu będzie wykorzystywany jako przewodnik, należy ocenić, na ile przyznanie psa przewodnika może zwiększyć mobilność kandydata. Należy też ocenić, czy ograniczona mobilność nie jest wynikiem braku umiejętności samodzielnego przemieszczenia się w przestrzeni.
- 6) **Warunki zdrowotne i fizyczne** (odpowiednie/nieodpowiednie):
  - a) **Motoryka**: Sprawność motoryczna musi być wystarczająca do kontrolowania psa i bezpiecznego poruszania się z nim bez pomocy sprzętu ortopedycznego. W przypadku zaburzeń motoryki, wymagających specjalnego przygotowania psa, decyzja podjęta przez jednostkę szkolącą musi uwzględniać możliwość tej jednostki do wyszkolenia psa dla osoby z takimi zaburzeniami.
  - b) **Ogólny stan zdrowia**: Musi być na tyle dobry, by zapewnić bezpieczeństwo pracy z psem. W przypadku wątpliwości (np. przy współistnieniu dodatkowych schorzeń), czy stan zdrowia może wpływać na bezpieczeństwo poruszania się kandydata z psem przewodnikiem, jednostka szkoląca może zasięgnąć opinii lekarza specjalisty.
  - c) **Dojrzałość emocjonalna**: Musi umożliwiać nawiązanie relacji z psem i wzięcie odpowiedzialności za niego.

Wstępna kwalifikacja kandydata następuje po uznaniu wszystkich powyższych warunków za odpowiednie. Ocena kandydata zostaje sporządzona na piśmie. Po rozpatrzeniu wniosków, kandydaci powinni zostać poinformowani bez zbędnej zwłoki o akceptacji lub braku akceptacji ich wniosku wraz z uzasadnieniem decyzji. Kandydatów, których wnioski zostały odrzucone, należy poinformować o procedurze odwoławczej od decyzji. W ramach możliwości jednostka szkoląca powinna zaproponować im alternatywną formę rehabilitacji. Kandydaci, których wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie przystępują do drugiego etapu kwalifikacji.

4.2. Etap II - Kwalifikacja zaawansowana

Kwalifikacja zaawansowana przeprowadzana jest w drodze bezpośrednich, indywidualnych spotkań kandydata ze specjalistami i ma na celu sprawdzenie umiejętności kandydata i jego gotowości do współpracy z psem. Jednostka szkoląca zobowiązana jest do przeprowadzenia oceny umiejętności kandydata w takim zakresie, jaki uzna za niezbędny do podjęcia decyzji o tym, że kandydat jest zdolny do pracy z psem przewodnikiem oraz, że dzięki pomocy psa, uzyska poprawę w samodzielnym i bezpiecznym poruszaniu się.

Ocena kandydata wykonana na tym etapie powinna być na tyle szczegółowa, aby umożliwić nie tylko jego kwalifikację, ale również dobranie kandydatowi odpowiedniego dla niego psa przewodnika. Każdy specjalista, przed przeprowadzeniem oceny kandydata, powinien zapoznać się z danymi zawartymi we wniosku aplikacyjnym. W trakcie dokonywania oceny kandydatów, specjaliści mogą udzielać im krótkich konsultacji. Powinni też po zakończeniu oceny przekazać im informację zwrotną podsumowującą przebieg oceny.

Czas oceny może być zróżnicowany w zależności od umiejętności kandydatów oraz zakresu udzielanych konsultacji, jednak nie powinien być dłuższy niż 4 godziny. Przyjmuje się, że jeśli udzielenie konsultacji na tym etapie (np. z zakresu samodzielnego przemieszczania się), pozwoli uzyskać kandydatowi gotowość do przyznania psa przewodnika, taka konsultacja powinna być przeprowadzona. Jeśli czas ten okaże się niewystarczający dla kandydata, by wyćwiczyć określoną umiejętność, powinien otrzymać zalecenia i wskazówki dotyczące ich uzupełnienia w innym trybie. Po ich uzupełnieniu może on kontynuować proces ubiegania się o psa przewodnika

Z przebiegu oceny każdego kandydata, każdy specjalista sporządza protokół do dokumentacji wewnętrznej jednostki szkolącej. Powinien być on na tyle szczegółowy by umożliwić podjęcie decyzji kwalifikacyjnej z jej uzasadnieniem, a także być podstawą do zajęcia stanowiska w przypadku ewentualnego odwołania się kandydata od decyzji. Wskazane jest, aby w protokole znalazły się także spostrzeżenia nie związane ściśle z przedmiotem oceny, a istotne dla przyznania/dobrania psa, jak np. duża dynamika w przemieszczaniu się.

Ocenie i konsultacji podlegają następujące obszary:

1) Umiejętność samodzielnego poruszania się i orientacji w przestrzeni – ocena przeprowadzana przez instruktora orientacji przestrzennej.

Ocena powinna odbyć się w miejscu o natężonym ruchu ulicznym. Ocenie podlega w szczególności:

- a) skuteczność i tempo przemieszczania się kandydata przy pomocy białej laski,
- b) rozumienie przestrzeni i lokalizowanie w niej obiektów,
- c) zdolność wykorzystywania innych zmysłów do odbierania wskazówek płynących z otoczenia,
- d) umiejętność zachowania obranego kierunku marszu, zapamiętywania trasy, radzenia sobie przy zboczeniu z trasy,
- e) umiejętność oceny ruchu ulicznego i przekraczania jezdni,
- f) bezpieczeństwo przy poruszaniu się,
- g) samodzielność korzystania ze środków lokomocji.
- h) możliwości wzrokowe kandydata.

Przyjmuje się, że kandydat zgłaszający się po kolejnego psa nie musi dysponować pełną umiejętnością poruszania się z białą laską, ale musi posiadać zdolność orientowania się w terenie, tzn. rozumienia przestrzeni.

W przypadku osób słabowidzących, należy dokonać oceny funkcjonalnej możliwości i ograniczeń wzrokowych w kontekście przyszłej pracy z psem przewodnikiem. Pod uwagę powinni być brani kandydaci, których poziom funkcjonowania wzrokowego uniemożliwia bezpieczne przemieszczanie się bez pomocy białej laski lub widzącego przewodnika. Ocena słabowidzącego kandydata powinna zostać przeprowadzona w najbardziej i najmniej sprzyjających warunkach dla danego uszkodzenia narządu wzroku. W przypadku wątpliwości, czy kandydat nie będzie wpływał na psa z racji posiadanych resztek wzroku, powinien zostać uprzedzony, że ostateczna decyzja o przyznaniu psa zostanie podjęta w trakcie nauki współpracy z psem.

W przypadku, gdy kandydat używa lewej ręki do trzymania laski przy przemieszczaniu się, a co za tym idzie, będzie wymagał specjalnego przygotowania psa do prowadzenia ręką prawą, decyzja o zakwalifikowaniu wymagać będzie indywidualnego podejścia. Gotowość kandydata leworęcznego do uzyskania psa powinna być oceniona wysoko przez wszystkich specjalistów, by zminimalizować ryzyko wycofania się tej osoby, po tym jak pies zostanie już specjalnie przygotowany do jej potrzeb.

2) Cechy osobowościowe - ocena przeprowadzana przez psychologa.

Ocena ta ma na celu sprawdzenie gotowości psychicznej kandydata do posiadania psa. Ocenia się na ile kandydat zaakceptował utratę widzenia (czy wykorzystuje techniki alternatywne przy wykonywaniu codziennych czynności i samodzielnym poruszaniu się oraz czy osiągnął względną stabilność emocjonalną). Sprawdzeniu podlegają też takie elementy jak: kompetencje społeczne, motywacja do długotrwałej pracy z psem, radzenie sobie ze stresem, stabilność emocjonalna, możliwość zaopiekowania się inną istotą. Oceniane są też cechy istotne dla doboru psa m. in. posiadanie lub nie takich cech jak: pewność siebie, elastyczność, dominacja, ekspansywność, współpraca, koncentracja.

3) Predyspozycje i umiejętności do pracy z psem - ocena przeprowadzana przez instruktora szkolenia psów przewodników

Ocenie podlegają predyspozycje i umiejętności do pracy z psem, takie jak fizyczna i werbalna możliwość do kontrolowania psa, w tym koordynacja ruchowa, wydolność wysiłkowa, zdolność do podążania za psem, refleks, umiejętność stosowania się do poleceń instruktora, zdolność przekazywania psu jednoznacznych komunikatów, wytrwałość i konsekwencja w egzekwowaniu oczekiwanych od psa zachowań. Oceniane jest także poruszanie się kandydata, w tym tempo chodzenia, długość kroku. Uwzględnia się też emocjonalny stosunek do psa.

W przypadku osób o zaburzonej motoryce lub podwójnej utracie sensorycznej, przy podejmowaniu decyzji powinny być brane pod uwagę możliwości jednostki szkolącej do przygotowania psa z uwzględnieniem specyficznych potrzeb kandydata. Wybór i szkolenie psa dla osoby o specjalnych potrzebach, powinno się rozpocząć na jak najwcześniejszym etapie.

4.3. Postępowanie w przypadku osób, które posiadały już psa przewodnika

Jeśli kandydat posiadał uprzednio psa przewodnika i jednostka szkoląca posiada niezbędne informacje do dokonania odpowiedniego doboru psa do kandydata, może on zostać zakwalifikowany w trybie skróconym na podstawie wniosku aplikacyjnego, pod warunkiem, że:

- 1) Kandydat z poprzednim psem byli poddawani monitorowaniu zgodnie z warunkami opisanymi w standardzie dot. funkcjonowania szkół psów przewodników i wyniki monitoringu były pozytywne,
- 2) Kandydat utracił poprzedniego psa z przyczyn losowych lub naturalnych i czas, który minął od tej utraty nie spowodował u kandydata zaniku umiejętności niezbędnych do poruszania się z psem,
- 3) Kandydat zgłosił z uzasadnionych powodów potrzebę zmiany psa na innego.

4.4. Zakończenie procesu kwalifikacji

Na podstawie danych zebranych w toku kwalifikacji, jednostka szkoląca dokonuje oceny kandydata i podejmuje decyzję kwalifikacyjną, którą niezwłocznie przekazuje kandydatowi wraz z uzasadnieniem.

Podjęta decyzja dotyczy:

- 1) Zakwalifikowania kandydata do otrzymania psa przewodnika, wraz z instrukcją dalszego postępowania prowadzącego do otrzymania psa przewodnika.
- 2) Warunkowego zakwalifikowania kandydata do otrzymania psa przewodnika, z listą warunków, których spełnienie w przeciągu czasu nie dłuższego niż 1 rok powoduje pełną kwalifikację.
- 3) Odmowy zakwalifikowania, w której należy wskazać kryteria dyskwalifikujące, których eliminacja ze strony kandydata pozwoli w przyszłości na ponowne wnioskowanie o otrzymanie psa.

W przypadku decyzji odmownej lub warunkowej, zaleca się wskazanie kandydatowi innej formy rehabilitacji lub pomocy, która wpłynie na poprawę mobilności. Jednostka szkoląca wraz z decyzją odmowną lub decyzją warunkową powinna przekazać kandydatowi informację o procedurze odwoławczej od decyzji.

5. Szkolenie i przekazywanie psów przewodników

Kandydat, który otrzymał pozytywną decyzję kwalifikacyjną lub decyzję warunkową z udokumentowaniem spełnienia warunków wskazanych w tej decyzji, podlega dalszej procedurze ukierunkowanej na otrzymanie psa przewodnika. Procedura ta zakłada 3 etapy:

- 1) szkolenie podstawowe,
- 2) dobieranie w pary klient-pies przewodnik,
- 3) szkolenie w parze.

5.1. Szkolenie podstawowe

Klient w wyniku szkolenia nabędzie wiedzę i umiejętności niezbędne do prawidłowej współpracy z psem przewodnikiem. Jednostka szkoląca zobowiązana jest umożliwić klientowi zdobycie wiedzy i umiejętności odpowiednich do skutecznego i zgodnego z założeniami standardu korzystania z pomocy psa przewodnika. Szkolenie może być przeprowadzone samodzielnie przez szkołę lub przeprowadzone przez inny podmiot wyspecjalizowany w szkoleniu osób niewidomych ubiegających się o przyjęcie psa przewodnika. Szkoła nie prowadząca szkoleń w tym zakresie zobowiązana jest przekazać klientowi informację o innych podmiotach prowadzących szkolenia.

Preferowaną formą szkolenia są zajęcia grupowe: warsztaty i prelekcje. Dopuszcza się również możliwość przeprowadzenia zajęć w formie indywidualnych szkoleń i konsultacji.

Metodyka szkolenia powinna umożliwiać aktywne uczestnictwo w zajęciach, co sprzyjać będzie przyswajaniu przekazywanej wiedzy. Efektywne może być wplatanie w wykład kontrolowanej dyskusji, w której osoba prowadząca pełni rolę moderatora, odwoływanie się do przykładów, wprowadzenie praktycznych demonstracji, wykorzystanie dynamiki grupy do osiągnięcia zakładanych celów.

Szkolenie obejmuje do 20 godzin szkolenia na każdego kandydata. Ilość godzin może ulec zmianie w zależności od tego, czy szkolenie odbywa się w sposób indywidualny czy grupowy, oraz w zależności od potrzeb osoby uczestniczącej w szkoleniu.

1) Program szkolenia podstawowego

- I. Cel główny szkolenia: nabycie podstawowej wiedzy i umiejętności dotyczących pracy z psem przewodnikiem.
- II. Cele szczegółowe szkolenia:
  - a) Kluczowa wiedza:
    - i. Podstawowa wiedza kynologiczna.
    - ii. Podstawowa wiedza dotycząca opieki nad psem.
    - iii. Podstawowa wiedza dotycząca pracy psa przewodnika.
    - iv. Podstawowa wiedza o aspektach prawnych związanych z poruszaniem się z psem przewodnikiem w przestrzeni publicznej.
  - b) Kluczowe umiejętności:
    - i. Umiejętności psychologiczne dotyczące zmian w życiu związanych z obecnością psa.

- ii. Umiejętność egzekwowania przysługujących uprawnień.
- III. Zakres szkolenia: zagadnienia z zakresu psychologii, szkolenia psów przewodników, opieki weterynaryjnej oraz przepisów prawnych dotyczących przebywania z psem przewodnikiem w przestrzeni publicznej.
- IV. Uczestnicy: Klienci ubiegający się o psa przewodnika, którzy dotychczas nie korzystali z pomocy psa przewodnika.
- V. Moduły:
  - Moduł I - Wiedza psychologiczno-edukacyjna
  - Moduł II - Podstawowa wiedza kynologiczna
  - Moduł III - Podstawowa wiedza weterynaryjna
  - Moduł IV - Szkolenie psa
  - Moduł V - Zagadnienia prawne związane z posiadaniem psa

CEL	ZAKRES TREŚCI I CZAS TRWANIA
MODUŁ I – WIEDZA PSYCHOLOGICZNO-EDUKACYJNA – 4 godziny	
Celem tych zajęć jest stworzenie osobie niewidomej warunków do podjęcia odpowiedzialnej decyzji o przyjęciu psa przewodnika oraz do rozwoju motywacji do współpracy z nim. Pomocne w realizacji ww. celów może być spotkanie z osobą ze stażem w posługiwaniu się psem przewodnikiem i podzielenie się doświadczeniami dotyczącymi zżywania się z psem, szkolenia przygotowującego do współpracy z psem, samodzielnej pracy z psem na początku i obecnie itp.	W ramach modułu przedstawiane są informacje dotyczące kompetencji psychologicznych potrzebnych osobie niewidomej do współpracy z psem przewodnikiem. Zagadnienia prezentuje osoba o wykształceniu psychologicznym, mająca doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnością wzroku lub osoba o kompetencjach odpowiednich do pełnienia funkcji instruktora szkolenia psów Zagadnienia: 1. przygotowanie do zmiany życia klienta po przyjęciu przez niego psa przewodnika 2. analiza oczekiwań klienta i pomoc w szukaniu odpowiedzi na pytania o miejsce psa wśród innych planów życiowych, 3. analiza pozytywnych i negatywnych aspektów korzystania z pomocy psa, 4. miejsce psa przewodnika w konkretnej rodzinie i w otoczeniu, 5. wpływ podstawowych problemów psychologicznych na relację z psem i sprawowanie nad nim opieki, 6. rozwijanie motywacji do wysiłku podczas budowania relacji i pracy z psem przewodnikiem, 7. doskonalenie kompetencji społecznych w zakresie współpracy z ludźmi i stawiania im granic (celem bezpiecznego korzystania z pomocy psa), 8. przygotowanie do zmian w aktywności psa związanych z wiekiem i potrzebą emerytowania go.
MODUŁ II – PODSTAWOWA WIEDZA KYNOLOGICZNA – 5 godziny	
Celem zajęć jest przedstawienie niezbędnych informacji o psie pozwalających zrozumieć jego	W ramach modułu przedstawiana jest informacja dotycząca psa jako przedstawiciela odrębnego gatunku, w tym reguły

zachowanie oraz poznać sposoby wpływania na kształtowanie jego zachowania.	rzządzające psychiką psa i jego zachowaniem oraz umiejętności wpływania na jego zachowanie. Zagadnienia przekazywane są przez osoby zajmujące się aktywnie szkoleniem psów o kompetencjach odpowiednich do pełnienia funkcji instruktora, trenera i trenera rodzin zastępczych. Zagadnienia: 1. mechanizmy rządzące fizjologią psa, 2. zasady uczenia się psów, 3. zrozumienie reakcji psa, 4. zasady komunikacji psa z człowiekiem, 5. instynkty i zachowania psa wobec innych zwierząt, 6. podstawowe potrzeby psychologiczne psa, 7. zasady sprawowania opieki nad psem.
MODUŁ III – PODSTAWOWA WIEDZA WETERYNARYJNA – 5 godzin	
Celem zajęć jest nabycie przez uczestników wiedzy z zakresu opieki nad psem i zwrócenie uwagi na konieczność współpracy z weterynarzem.	W ramach modułu prezentowana jest wiedza z zakresu pielęgnacji i opieki medycznej nad psem. Treści prezentowane są przez osoby mające wykształcenie weterynaryjne lub osoby o kompetencjach odpowiednich do pełnienia funkcji instruktora szkolenia psów, trenera lub trenera rodzin zastępczych. Zagadnienia: 1. kalendarz szczepień, profilaktyka antypasożytnicza (odrobaczanie, stosowanie preparatów przeciwkleszczowych i przeciw pchłom), 2. podawanie leków psu, 3. żywienie i pojenie, 4. ruch psa przed i po posiłku, 5. odczuwanie przez psa temperatury i bólu, 6. czas snu i potrzeby fizjologiczne, 7. zabezpieczanie łap psa zimą i latem, 8. zabiegi higieniczne: kąpiel, przemywanie oczu, czesanie, 9. informacje o podstawowych schorzeniach psów dużych ras i rozpoznawanie u nich stanów chorobowych, 10. wypadki i sytuacje wymagające szybkiej interwencji weterynaryjnej: pogryzienia, reakcje alergiczne, urazy psa.
MODUŁ IV – SZKOLENIE PSA – 4 godzin	
Celem zajęć jest zaznajomienie uczestników z umiejętnościami psa przewodnika i zasadami pracy z psem przewodnikiem Zaleca się, aby osobie prowadzącej zajęcia towarzyszył wyszkolony pies. Można wtedy kwestie teoretyczne wzbogacić praktyczną demonstracją. Ponadto uczestnicy mogą obserwować zachowanie	W ramach modułu przedstawiana jest wiedza w zakresie praktycznych aspektów szkolenia psa oraz weryfikująca oczekiwania w stosunku do realiów pracy z psem. Treści prezentowane są przez osoby o kompetencjach odpowiednich do pełnienia funkcji instruktora szkolenia psów lub trenera. Zagadnienia: 1. kompetencje i umiejętności psa przewodnika 2. jakiej pomocy nie można oczekiwać od psa przewodnika, 3. zasady poruszania się z psem przewodnikiem,

wyszkolonego psa, a prowadzący jakie są reakcje uczestników na obecność psa.	4. używanie komend podczas pracy z psem przewodnikiem, 5. obecność ludzi i zwierząt w otoczeniu psa przewodnika, 6. więź psa przewodnika z klientem jako podstawa współpracy, 7. zabawy z psem przewodnikiem, które go relaksują oraz dobrze wpływają na współpracę z klientem, 8. przygotowanie domu do przyjęcia psa, 9. warunki korzystania z pomocy innej osoby przy opiece nad psem, 10. zasady przekazywania psa (szkolenia pary pies – człowiek) w jednostce szkolącej.
MODUŁ IV – ZAGADNIENIA PRAWNE ZWIĄZANE Z POSIADANIEM PSA – 2 godziny	
Celem zajęć jest zapoznanie uczestników z przepisami prawnymi dotyczącymi poruszania się z psem przewodnikiem, treścią umowy o przekazaniu psa przewodnika oraz zasadami bezpieczeństwa w ruchu ulicznym.	W ramach modułu prezentowane są treści odnoszące się do podstawowych regulacji prawnych dotyczących psów przewodników oraz uprawnień i obowiązków osób poruszających się z nimi w przestrzeni publicznej. Zagadnienia przekazywane są przez osoby z wykształceniem prawniczym, posiadające wiedzę z zakresu funkcjonowania osób niepełnosprawnych poruszających się z psami przewodnikami (asystującymi) lub osoby o kompetencjach odpowiednich do pełnienia funkcji instruktora szkolenia psów. Zagadnienia: 1. podstawowe regulacje prawne dotyczące psów przewodników i ich obecności w przestrzeni publicznej 2. metody egzekwowania przysługujących uprawnień, 3. orzecznictwo prawne w kwestii dyskryminowania osób poruszających się z psami przewodnikami, 4. uprawnienia i obowiązki wynikające z umowy użyczenia psa przewodnika, 5. zasady poruszania się z psem przewodnikiem i białą laską w świetle ustawy Prawo o ruchu drogowym – bezpieczeństwo w ruchu drogowym, 6. podróżowanie osoby niewidomej z psem przewodnikiem pociągiem, samolotem, tramwajami, autobusami dalekobieżnymi i miejskimi, 7. odpowiedzialność prawna w przypadku niepożądanych zachowań psa przewodnika, 8. możliwości pozyskiwania środków na utrzymanie psa przewodnika, 9. pobyt z psem przewodnikiem za granicą.

2) Ocena wiedzy i umiejętności opanowanych przez uczestnika szkolenia

Dokumentem poświadczającym ukończenie szkolenia jest zaświadczenie o jego ukończeniu wystawiane przez szkołę lub inny podmiot prowadzący szkolenie. Zaświadczenie otrzymuje klient, który otrzymał pozytywną ocenę ze szkolenia. Ocena wystawiana jest przez osoby prowadzące zajęcia, uwzględniając

wyniki sprawdzianów wiedzy i umiejętności. Sprawdzenie wiedzy odbywa się w sposób ustny po przeprowadzeniu całości zajęć ujętych w danym module.

W przypadku, gdy sprawdziany wiedzy i umiejętności wypadły niepomyślnie i istnieje obawa w stosunku do pełnowartościowej pracy klienta z psem przewodnikiem, jednostka szkoląca powinna odmówić przekazania psa, do czasu uzupełnienia przez klienta odpowiedniej wiedzy lub umiejętności.

Klient zobowiązany jest uczestniczyć minimum w 80% prowadzonych zajęć. Po pozytywnej weryfikacji wiedzy i umiejętności klient otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu kursu podstawowego z wynikiem pozytywnym.

5.2. Dobór w pary człowiek - pies

Dobór psa przewodnika dla osoby z niepełnosprawnością wzroku to szereg działań, mających na celu ustalenie, czy dany pies będący w dyspozycji szkoły posiada cechy i temperament odpowiadające potrzebom konkretnego klienta znajdującego się na liście oczekujących.

Celem doboru jest takie dopasowanie pary człowiek – pies, aby indywidualne cechy reprezentowane przez psa i człowieka dobrze ze sobą współgrały dla osiągnięcia ostatecznego celu i były zbieżne w zakresie stylu życia, możliwości poruszania się, a także pod względem fizycznym i emocjonalnym.

1) Ogólne zasady doboru

Dobór psów prowadzony jest dla osób, które pozytywnie przeszły proces kwalifikacji oraz dysponują zaświadczeniem potwierdzającym ukończenie szkolenia podstawowego. Podstawą doboru w parę klient - pies jest przede wszystkim dopasowanie pary względem odpowiednich kryteriów zgodności, cech osobowościowych i cech środowiska, o których mowa w dalszej części standardu. W przypadku, gdy więcej niż jedna osoba spełnia kryteria dopasowania do psa na tym samym poziomie, pierwszeństwo w przyznaniu psa mają osoby w następującej kolejności:

- a) klienci zgłaszający się po kolejnego psa przewodnika,
- b) ociemniali weterani działań poza granicami państwa (mający status weterana zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. z późn. zm.),
- c) osoby całkowicie niewidome lub posiadające poczucie światła, mające potwierdzenie takiego stanu narządu wzroku przez lekarza okulistę odpowiednim zaświadczeniem,
- d) klienci, dla których przy poprzednio przeprowadzonym doborze nie wystarczyło psów lub dla których przydzielane psy okazały się niewłaściwie dobrane.

Jeśli w danej kategorii priorytetu znajduje się kilka osób, należy dodatkowo uwzględnić inne czynniki, jak czas oczekiwania na psa, potrzeby w zakresie mobilności, aktywność zawodowa lub inna o charakterze stałym, stopień widzenia.

Doboru pary dokonuje komisja powoływana przez szkołę psów przewodników, w skład której wchodzi obowiązkowo:

- a) instruktor uczestniczący w kwalifikacji klienta i uczestniczący w procesie szkolenia psa oraz

b) drugi instruktor lub trener (uczestniczący w procesie szkolenia psa lub prowadzący szkolenie podstawowe).

Komisja dokonująca doboru orzeka zespołowo. W przypadku równej liczby głosów, głos rozstrzygający należy do przewodniczącego. Przed spotkaniem mającym na celu dobór psa członkowie komisji powinni przejrzeć dane psa zawarte w formularzach wypełnianych w trakcie szkolenia psa oraz przejrzeć informacje o kliencie zebrane w trakcie kwalifikacji. Jeśli zaistnieje potrzeba uzyskania dodatkowych informacji o kliencie lub psie, członkowie komisji powinni zasięgnąć informacji od osób przeprowadzających ocenę klienta oraz od osoby szkolącej psa lub sprawującej nadzór nad jego szkoleniem. Podczas spotkania komisja porównuje i omawia cechy każdego psa pod kątem potrzeb i preferencji zakwalifikowanych klientów. W celu uzyskania jak największej przejrzystości cechy klienta i psa mogą podlegać punktacji.

Komisja w formie pisemnej rekomenduje odpowiedniego psa dla klienta gdy uzna, że określony pies spełnia potrzeby określonego klienta. W oparciu o tę rekomendację, szkoła powiadamia klienta o dokonanym doborze i możliwości podjęcia szkolenia z przydzielonym psem. Klient ma możliwość przyjęcia lub odrzucenia oferty. W przypadku braku zgody, klient wraca do kolejki oczekujących z takim samym priorytetem, jaki miał poprzednio, a pies zostaje dopasowany do innej osoby.

Klient ma możliwość zrezygnowania z pracy z psem po co najmniej jednym pełnym dniu przebywania z tym psem, jeżeli praca z psem nie spełnia jego oczekiwań, mimo wcześniejszego przyjęcia oferty. W takim przypadku klient wraca do kolejki oczekujących z takim samym priorytetem jak poprzednio.

W przypadku osoby słabowidzącej, co do której po etapie kwalifikacji były wątpliwości, czy nie będzie wpływać na psa z racji posiadanych resztek wzroku, jednostka szkoląca może po co najmniej 3 pełnych dniach pracy tej osoby z psem odmówić przyznania jej psa, gdy okaże się, że nie jest w stanie korzystać z umiejętności psa w procesie mobilności.

2) Kryteria zgodności przy doborze pary klient – pies przewodnik

Dobór par człowiek – pies odbywa się z uwzględnieniem cech klienta oraz psa. Ocenę cech psa przeprowadza się na końcowym etapie **jego** szkolenia, po zgromadzeniu pełnej dokumentacji dającej podstawy do przeprowadzenia oceny, na około cztery tygodnie przed planowanym rozpoczęciem szkolenia z klientem. W uzasadnionych przypadkach dobór pary przeprowadzany jest na wcześniejszym etapie z uwagi na specjalne potrzeby klienta, takie jak:

- ⇒ dodatkowe niepełnosprawności (problemy ruchowe, zachwiania równowagi itp.),
- ⇒ leworęczność lub niesprawność lewej ręki,
- ⇒ problemy zdrowotne (problem z głosem/mówieniem, ze słuchem, cukrzyca, epilepsja i inne).

Dla odpowiedniego doboru konieczne jest zidentyfikowanie cech, które muszą być kompatybilne zarówno u klienta jak i u psa, aby para odniosła sukces we współpracy. Doboru dokonuje się na podstawie jak największej ilości cech zbieżnych w następujących obszarach:

I. Cechy fizyczne

- a) **zdolność fizycznej kontroli psa** – niezwykle ważne jest, by dobrać klientowi psa, którego będzie on w stanie stale kontrolować. Zdolność klienta do kontroli psa powinna obejmować również

mogące zaistnieć sytuacje, kiedy klient poczuje się źle fizycznie lub mentalnie. Cechy, które po dokonaniu oceny należy uznać za kompatybilne to:

KLIENT	PIES
wzrost	wzrost
waga	waga
wiek	wiek
siła fizyczna	reakcja na kontrolę smyczą
siła głosu	reakcja na kontrolę głosem
równowaga	refleks
refleks	dynamika podejmowania decyzji
kontrola pozycji ciała	poziom wrażliwości ciała

- b) **cechy związane z poruszaniem się** - klient powinien odczuwać komfort pracując z psem, dlatego sposób poruszania się psa i klienta musi być zbieżny. Niewłaściwy dobór w tym zakresie może powodować niewłaściwe wyczuwanie ruchów psa i problem z podążaniem za nim. Cechy, które po dokonaniu oceny należy uznać za kompatybilne to:

KLIENT	PIES
długość kroku	długość kroku
naturalne tempo chodzenia	naturalne tempo chodzenia
umiejętność podążania za psem	stabilność prowadzenia i napięcie na pałąku przy prowadzeniu
umiejętności orientacji w przestrzeni	orientacja w terenie i zdolność do zapamiętywania tras
wydolność wysiłkowa (czasowa możliwość pracy)	wydolność wysiłkowa (czasowa możliwość pracy)
potrzeby ruchowe	potrzeby ruchowe

- c) **sprawność innych zmysłów** - możliwości funkcjonalne innych zmysłów mogą mieć istotny wpływ na prawidłową pracę z psem i są ważnym elementem przy doborze psa. W celu oceny sprawności zmysłów ocenie podlega:

KLIENT	PIES
poziom funkcjonalności wzrokowej	wrażliwość na bodźce środowiskowe
sprawność słuchowa	wrażliwość słuchu

II. Cechy osobowościowe i temperamentalne

Są to cechy trudne do jednoznacznego określenia i ich ocena ma charakter subiektywny. Określając te cechy należy wziąć pod uwagę również czasowe ograniczenia w ich występowaniu, np. wskutek choroby klienta. Cechy, które po dokonaniu oceny należy uznać za kompatybilne to:

KLIENT	PIES
zdolności do długookresowego przywództwa	inicjatywa
dominacja/uległość	dominacja/uległość wobec ludzi i wobec innych psów
otwartość/dystans	wylewność/powściągliwość
koncentracja	poziom dekoncentracji i rodzaje
ogólna sprawność intelektualna	chęć współpracy
zdolność do zapamiętywania poleceń	naturalny temperament
ogólna motywacja i zdolność do utrzymania motywacji	chęć do pracy
poziom aktywności	poziom aktywności

III. Cechy środowiskowe

Są to cechy odnoszące się do sytuacji życiowej klienta i warunków poruszania się oraz możliwości psa do adaptacji w tych warunkach. Cechy środowiskowe, które po dokonaniu oceny należy uznać za dające komfort psu to:

- a) rodzaj miejsca zamieszkania (miasto małe/duże, wieś, osiedle),
- b) cechy podłoża (brak chodników, nierówne nawierzchnie),
- c) korzystanie z transportu publicznego,
- d) obecność zwierząt w domu i w okolicy,

- e) warunki domowe,
- f) funkcjonowanie rodziny,
- g) częste podróże,
- h) poruszanie się na stałych trasach.

Po określeniu minimalnej kompatybilności dokonuje się analizy uzupełniającej cech klienta, psa i środowiska w celu określenia ich dopasowania na kolejnych poziomach. W zależności od sytuacji, cechy dodatkowe klienta, psa lub środowiska mogą mieć priorytet wyższy – tożsamy z cechami podstawowej zgodności. Przykładowe dodatkowe cechy zgodności:

- ⇒ kolor psa,
- ⇒ rasa psa,
- ⇒ płeć psa lub klienta,
- ⇒ rodzaj sierści psa,
- ⇒ zorganizowanie klienta,
- ⇒ pole i ostrość widzenia klienta,
- ⇒ historia zdrowia psa lub klienta,
- ⇒ przejścia z sygnalizacją świetlną,
- ⇒ brak wyznaczonych przejść dla pieszych,
- ⇒ inne.

5.3. Szkolenie właściwe klienta w zakresie pracy z psem przewodnikiem

Szkolenie psa z klientem, zwane przekazywaniem psa przewodnika, jest procesem, w trakcie którego klient, zakwalifikowany jako spełniający warunki do otrzymania psa przewodnika, uczy się zasad pracy z dobranym dla niego psem przewodnikiem, który ukończył szkolenie i uzyskał status psa przewodnika.

Klient o terminie rozpoczęcia szkolenia z psem zostanie poinformowany minimum 2 tygodnie przed planowanym jego rozpoczęciem.

1) Zasady ogólne w związku z przekazywaniem psa przewodnika

- a) Klient zobowiązany jest do dostosowania się do wymogów programu szkoleniowego.
- b) Szkolenie musi być przeprowadzone w miejscu dostosowanym do potrzeb klienta oraz uwzględniać dostępne zasoby szkoły. Szkolenie może być przeprowadzone w ośrodku szkoleniowym, w miejscu zamieszkania lub może być połączeniem obu form.
- c) Szkolenie przeprowadzić należy w taki sposób, aby pies miał możliwość pracy na znanych mu trasach, co w początkowej fazie szkolenia będzie z korzyścią dla pracy zespołu
- d) Szkolenie w miejscu zamieszkania klienta należy przeprowadzić w taki sposób, aby klient miał możliwość poruszania się po znanych mu trasach.
- e) Szkolenie obejmuje do 80 jednostek dydaktycznych zajęć teoretycznych i praktycznych. Czas trwania szkolenia opracowywany jest indywidualnie z uwzględnieniem czasu potrzebnego klientowi i psu na nawiązanie więzi, opanowanie w stopniu zadowalającym zasad wspólnej pracy

- i kończy się w momencie uznania, że zespół klient-pies porusza się bezpiecznie i skutecznie, co zostaje potwierdzone certyfikatem wydanym dla pary klient-pies.
- f) W przypadku braku pozytywnej oceny pracy pary, popartej pisemną opinią instruktora, że wydłużenie okresu szkolenia nie spowoduje, że para będzie pracować w sposób bezpieczny, podejmowana jest decyzja o zakończeniu szkolenia.
- g) Gdy powodem braku pozytywnej oceny jest niewłaściwa praca psa – powoływana zostaje komisja złożona z co najmniej z 2 instruktorów szkolenia psów, która podejmuje decyzję o doborze psa do innej osoby lub wycofaniu psa, w zależności od wyników przeprowadzonej oceny pracy psa.
- h) Gdy powodem braku pozytywnej oceny jest niewłaściwa praca klienta – powołana zostaje komisja złożona z co najmniej z instruktora szkolenia psów i instruktora orientacji przestrzennej, która podejmuje decyzję o doborze innego psa do klienta lub o dyskwalifikacji klienta z programu ubiegania się o psa przewodnika, w zależności od wyników przeprowadzonej oceny klienta.

2) Program szkolenia przekazywania psa przewodnika

- I. Cel główny szkolenia: Przekazanie niezbędnej wiedzy i umiejętności dla bezpiecznej i skutecznej pracy z psem przewodnikiem.
- II. Cele szczegółowe szkolenia:
- a) Kluczowa wiedza:
- i. Wiedza o umiejętnościach psa przewodnika i zasadach korzystania z jego pomocy,
  - ii. Wiedza z zakresu opieki weterynaryjnej i pielęgnacji psa,
  - iii. Wiedza ogólna o psie oraz szczegółowa o psie jaki został do klienta dobrany.
- b) Kluczowe umiejętności:
- i. Bezpieczna praca z psem w uprzęży i bez uprzęży z użyciem komend,
  - ii. Korzystanie z wyposażenia używanego w trakcie pracy i opieki nad psem,
  - iii. Egzekwowanie posłuszeństwa i nawiązywanie relacji z psem w praktyce,
  - iv. Właściwa opieka i pielęgnacja psa w praktyce.
- III. Zakres szkolenia: plan szkolenia musi obejmować wszystkie elementy niezbędne do zapewnienia bezpiecznego poruszania się klienta z psem, dostosowane do potrzeb klienta i psa oraz stosować się do zasad dobrostanu psa, które zostały określone w standardzie.
- IV. Uczestnicy: osoby do których został dobrany pies przewodnik, niezależnie od tego czy posiadały wcześniej psa przewodnika czy nie.
- V. Prowadzący szkolenie: instruktor szkolenia psów przewodników.
- VI. Moduły: teoretyczny i praktyczny.

CEL	ZAKRES TREŚCI I CZAS TRWANIA
MODUŁ I – TEORETYCZNY – 10 godzin	

Celem tych zajęć jest utrwalenie i rozwinięcie informacji przekazanych klientowi w trakcie szkolenia podstawowego. Zajęcia powinny być prowadzone w taki sposób, aby klient miał możliwość uzyskania odpowiedzi na wszelkie pytania, jakie pojawią się u niego w trakcie zajęć, a dotyczą pracy psa, jego zachowań, opieki nad nim itp.	1. Opieka nad psem – żywienie, pielęgnacja, opieka weterynaryjna. Podstawowe zachowania socjalne psów. 2. Rozumienie myślenia psa i sposób w jaki pies się uczy. 3. Rozumienie zasad komunikowania się psów z człowiekiem i innymi zwierzętami. 4. Podstawowe komendy - naprzód, w lewo, w prawo, w tył, znajdź/pokaż i inne. 5. Zasady i techniki pracy z psem przewodnikiem. 6. Zasady nagradzania i upominania psa. 7. Niezbędne wyposażenie psa w domu i w pracy. 8. Jak zbudować i utrwalać pozycję lidera. 9. Zasady swobodnego biegania (kiedy wskazane). 10. Toaleta psa. 11. Odpowiedzialność za zdrowie i dobrą kondycję psa. 12. Zasady obowiązujące osobę z psem przewodnikiem w przestrzeni publicznej. 13. Przepisy prawne dotyczące dostępu do miejsc publicznych z psem przewodnikiem.
MODUŁ II – PRAKTYCZNY – 70 godzin	
Celem zajęć jest praktyczna nauka pracy z psem w różnych warunkach środowiskowych oraz codzienna opieka i pielęgnacja psa w praktyce	Zajęcia praktyczne dotyczyć będą zarówno pracy bez użycia psa (BLOK I - pierwsze sesje praktyczne), pracę z psem bez uprzęży (BLOK II - zajęcia z zakresu opieki i pielęgnacji), zajęcia z posłuszeństwa wykonywane z psem bez uprzęży i w uprzęży (BLOK III) oraz zajęcia praktyczne z prowadzenia psa (BLOK IV - praca z psem w uprzęży).
Ćwiczenia te są niezbędne do przygotowania klienta do pracy z psem przewodnikiem. W przypadku klienta mającego pracować z kolejnym psem, ćwiczenia te nie są obowiązkowe, ale służyć mogą weryfikacji umiejętności klienta w zakresie prawidłowego poruszania się z psem. Po osiągnięciu przez klienta zadowalających umiejętności do szkolenia zostaje wprowadzony pies.	BLOK I – PIERWSZE SESJE PRAKTYCZNE - 5 godzin Zajęcia obejmują ćwiczenia praktyczne bez użycia psa w celu nauczenia klienta następujących umiejętności: 1. korzystania z wyposażenia, 2. znajomość techniki prowadzenia i podstawowych komend używanych przy pracy z psem, 3. równowaga - ruchy ciała i stóp, 4. umiejętność zajmowania odpowiedniej pozycji przy psie, 5. umiejętność poruszania się w odpowiedniej pozycji przy psie, 6. umiejętność przyjmowania postaw przy zmianie kierunku, 7. stosowanie technik do kontroli i motywacji psa (używania głosu i smyczy).
Obejmują ćwiczenia praktyczne, w trakcie których klient ma możliwość zastosowania w praktyce informacji uzyskanych w trakcie zajęć teoretycznych.	BLOK II – ZAJĘCIA Z ZAKRESU OPIEKI I PIELĘGNACJI – 5 godzin W trakcie zajęć klient pod opieką instruktora wykonuje podstawowe zadania z zakresu opieki i pielęgnacji psa: 1. czesanie i czyszczenie sierści, 2. czyszczenie uszu i oczu, 3. pielęgnacja łap na co dzień i w zależności od warunków pogodowych, 4. karmienie i pojenie psa w praktyce, 5. zabawa z psem w praktyce, itp.

	Klient uczy się ponadto sprzątanego po psie i odczytuje sygnały od psa o zafatwieniu przez niego swoich potrzeb fizjologicznych.
Zajęcia z posłuszeństwa polegają na nauce klienta, jak w pozytywny sposób egzekwować posłuszeństwo psa i budować pozycję lidera.	BLOK III – ZAJĘCIA Z POSŁUSZEŃSTWA - 20 godzin Zajęcia dotyczą podstawowego posłuszeństwa na smyczy i bez smyczy w środowisku domowym, jak również posłuszeństwa psa w trakcie pracy w uprzęży. Niezbędne elementy posłuszeństwa, jakie klient powinien opanować w stopniu zadowalającym to: ⇒ siad, ⇒ waruj, ⇒ zostań, ⇒ przywołanie, ⇒ do nogi, ⇒ aport. W trakcie zajęć z posłuszeństwa klient uczony jest także właściwego chodzenia z psem na smyczy (bez nadmiernego napinania smyczy).
Celem ćwiczeń z psem w uprzęży jest zapoznanie i nauczenie klienta prawidłowego i bezpiecznego poruszania się w psem. Na początku szkolenia, gdy pozycja klienta jako lidera nie została utrwalona, zarówno po stronie psa jak i klienta mogą wystąpić pewne błędy czy pomyłki. Z tego względu zaleca się, aby pierwsze ćwiczenia z psem odbywały się w taki sposób, że instruktor posiada własną smycz doczepioną do obroży psa, w celu udzielania wparcia, gdy będzie to potrzebne. Wraz z postępami zespołu smycz zostaje odczepiona. Zezwolenie na chodzenie bez przypiętej smyczy instruktora zawsze musi wynikać z postępów klienta, a także z zachowania psa.	BLOK IV – ZAJĘCIA Z PSEM W UPRZĘŻY - 40 godzin 1. Podstawowe techniki prowadzenia. 2. Podstawowe techniki kontroli psa wraz kontrolą rozproszeń. 3. Komendy używane przy pracy z psem. 4. Wykorzystanie głosu do dawania komend, nagradzania, upominania psa. 5. Stacjonarne i dynamiczne omijanie przeszkód. 6. Znajdowanie i używanie schodów, windy, schodów ruchomych i platform. 7. Przechodzenie przez krawężniki i technika przechodzenia przez ulicę. 8. Znajdowanie przejścia dla pieszych i technika przechodzenia. 9. Zasady i technika korzystania z transportu publicznego - zgodnie z potrzebą. 10. Przewidywanie, rozumiane jako tendencja psa do podążania znanymi trasami. 11. Korzystanie z pomocy osób widzących (radzenie sobie w nieznanym terenie). 12. Technika poruszania się w tempie dostosowanym do potrzeb klienta i miejsca w jakim się porusza (zwalnianie, przyspieszanie). 13. Zrozumienie i świadomość ruchu drogowego.

3) Zakończenie szkolenia

Szkolenie kończy się sprawdzeniem umiejętności praktycznych klienta do samodzielnego poruszania się z psem przewodnikiem. Rekomenduje się, aby ocena przeprowadzana była przez dwie osoby. Jedną z osób winien być instruktor, a drugą np. specjalista z zakresu tyflogologii lub orientacji przestrzennej. Obligatoryjnie

dwie osoby przeprowadzają sprawdzian/ocenę w miejscu zamieszkania klienta, jeśli w trakcie szkolenia instruktor będzie miał wątpliwości, co do prawidłowej współpracy pary klient-pies.

W trakcie sprawdzianu oceniane są umiejętności klienta w pracy z psem a nie umiejętności psa, ponieważ pies został już zweryfikowany w trakcie egzaminu na psa przewodnika. Sprawdzian umiejętności praktycznych powinien zawierać następujące elementy, w dowolnej kolejności, oceniane jako prawidłowe/wymagające poprawy/nieprawidłowe:

- ⇒ Ruszanie.
- ⇒ Zatrzymywanie.
- ⇒ Utrzymywanie kierunku.
- ⇒ Skręt w prawo/ Skręt w lewo.
- ⇒ Prowadzenie w ruchu ulicznym
- ⇒ Sygnalizowanie krawężników.
- ⇒ Przechodzenie przez ulicę.
- ⇒ Przeszkody po prawej stronie/ Przeszkody po lewej stronie.
- ⇒ Przeszkody na wysokości.
- ⇒ Znajdowanie wejścia, znajdowanie drzwi.
- ⇒ Znajdowanie i prowadzenie po schodach.
- ⇒ Wchodzenie i wychodzenie ze środków transportu
- ⇒ Znajdowanie miejsca i podróżowanie środkami transportu publicznego (komenda ławka).
- ⇒ Zwalnianie/przyspieszanie tempa
- ⇒ Komendy: siad, waruj, stój, przywołanie.
- ⇒ Ogólne życie pary – współpraca.

Zespół klient-pies zostaje oceniony pozytywnie, jeżeli co najmniej 80% wyżej wymienionych elementów zostanie ocenionych jako prawidłowe, a ogólna praca pary uznana zostanie za bezpieczną.

Po zakończeniu szkolenia klienta z psem, instruktor zobowiązany jest udać się do miejsca zamieszkania klienta, aby pomóc klientowi zaadaptować się w warunkach domowych i wspomóc klienta w pracy na stałych trasach. Zaleca się w pierwszym okresie po przekazaniu psa, aby klient pracował na znanych sobie trasach, co da mu możliwość kontrolowania pracy psa i korygowania ewentualnych błędów.

Po pozytywnej ocenie i podpisaniu umowy użyczenia psa, zespół klient - pies otrzymuje certyfikat potwierdzający status psa asystującego - przewodnika osoby niewidomej. W przypadku, gdy wyszkolony pies jest własnością osoby prywatnej, a koszt wyszkolenia został pokryty ze środków niepublicznych, certyfikat może być wydany po podpisaniu stosownej umowy dotyczącej zasad korzystania z psa, zawierającej wszystkie elementy umowy wymienione poniżej.

Po pozytywnej ocenie pracy klienta z psem w miejscu zamieszkania klienta, podpisana zostaje umowa użyczenia psa, która powinna zawierać co najmniej następujące elementy:

- a) Określenie stron umowy,
- b) Dane psa wraz z informacją, kiedy pies otrzymał status psa przewodnika (psa asystującego),

- c) Informacje o stanie zdrowia psa, w tym informację o szczepieniach, badaniach itp.,
- d) Obowiązki szkoły względem klienta i psa przewodnika, w tym częstotliwość wizyt serwisowych,
- e) Obowiązki klienta względem szkoły,
- f) Obowiązki klienta względem psa przewodnika,
- g) Zasady podnoszenia umiejętności psa przewodnika,
- h) Informacje o przekazanym wyposażeniu psa,
- i) Dane kontaktowe do szkoły,
- j) Informacje o statusie prawnym psa przewodnika,
- k) Stosowanie się do standardów szkolenia i przekazywania psów przewodników - klient podpisując umowę oświadcza, że się z nimi zapoznał i będzie się do nich stosował,
- l) Załącznikiem do umowy powinna być m. in. informacja:
  - ⇒ o sposobie żywienia psa,
  - ⇒ wadze, jaką powinien utrzymywać pies,
  - ⇒ maksymalnym czasie pracy psa przewodnika w ciągu dnia,
  - ⇒ dobrostanie psa.

Klient po rozpoczęciu pracy z psem będzie objęty przez szkołę psów przewodników opieką, tzw. wizyty serwisowe, określoną szczegółowo w standardzie dotyczącym funkcjonowania szkoły psów przewodników.

Klient po rozpoczęciu pracy z psem będzie mógł korzystać ze wsparcia szkoły w zakresie pomocy w rozwiązywaniu nagłych problemów wynikłych w trakcie pracy z psem przewodnikiem

6. Dobrostan psa przewodnika u klienta

Dobrostan psa to stan całkowitego zdrowia fizycznego i psychicznego osiągniany w warunkach pełnej harmonii z otaczającym go środowiskiem. Mimo iż pies przewodnik jest psem pracującym, to nigdy nie należy traktować go przedmiotowo bez zwracania uwagi na potrzeby zwierzęcia. Pies jest żywym stworzeniem i odnosi się do niego koncepcja pięciu wolności, o czym nigdy nie powinien zapominać klient.

Koncepcja 5 wolności (FIVE FREEDOMS): ¹

- 1) Wolność od chorób, bólu i urazów.
- 2) Wolność od głodu i pragnienia.
- 3) Wolność od dyskomfortu (niewygody).
- 4) Wolność od strachu i niepokoju (stresu).
- 5) Wolność w ekspresji naturalnych zachowań.

Podstawowe zasady dobrostanu psa u klienta:

- 1) Pies powinien mieć wydzielone, stałe, niebędące w ciągu komunikacyjnym przeznaczone dla niego miejsce w domu zapewniające psu odpoczynek, sen, poczucie bezpieczeństwa. Legowisko powinno być dostosowane do wielkości psa i łatwe do utrzymania w czystości.
- 2) Podobnie należy zapewnić stałe, wygodne miejsce dla psa poza domem przy stałej aktywności zawodowej (lub innej klienta).
- 3) Wyżywienie psa powinno być odpowiednio zbilansowane do wieku, aktywności fizycznej - wysiłku psa, upodobań psa. Aby zachować jak najdłużej jak najlepszą kondycję psychofizyczną psa, należy zwrócić uwagę na jakość nabywanej karmy, mając na uwadze fakt, iż pies przewodnik musi być prawidłowo karmiony. Oszczędzanie na karmie może odbić się na zdrowiu psa. Klient może skonsultować ze szkołą lub prowadzącym lekarzem weterynarii szeroko rozumiane wyżywienie psa. Klient powinien kontrolować wagę psa. Klient powinien zapewnić psu żywienie dostosowane do pracy psa. Nie karmić psa przed i po wysiłku. W zbilansowanym dobowym żywieniu psa uwzględnić należy także smaczki wydawane psu podczas jego pracy.
- 4) Pies powinien mieć stały dostęp do wody do picia w domu i poza domem w tym z podręcznej miski podczas podróży z klientem.
- 5) Klient powinien zapewnić psu osobiście lub za pośrednictwem osób trzecich odpowiednią pielęgnację, na przykład regularne czesanie i gdy zaistnieje potrzeba - przemywanie oczu czy czyszczenie uszu.
- 6) Klient zobowiązany jest do dbania o zdrowie psa. Pies powinien być pod stałą kontrolą weterynarza. Opieka weterynarza powinna opierać się na profilaktyce weterynaryjnej, szybkiej diagnostyce i leczeniu w przypadku wystąpienia urazu lub choroby.
- 7) Czas pracy psa powinien być ściśle dostosowany do temperamentu psa, jego kondycji psychofizycznej, wieku zwierzęcia, trudności tras, jakie pokonuje, warunków atmosferycznych,

---

¹ Opracowano na podstawie anglojęzycznej Wikipedii. https://en.wikipedia.org/wiki/Five_freedoms ostatni dostęp 2019-08-02.

indywidualnych cech osobniczych zwierzęcia. Maksymalny czas pracy psa klient powinien skonsultować ze szkołą. Klient zobowiązany jest do obserwacji oznak zmęczenia zwierzęcia.

- 8) Klient powinien zapewnić psu spacer w ilości adekwatnej do wieku, potrzeb psychofizycznych zwierzęcia. Podczas spacerów psu należy zapewnić także czas swobodnego wybiegania się.
- 9) Klient powinien zapewnić psu czas swobodnej zabawy tak w domu jak i podczas spaceru. Pomocne mogą tu być zamknięte, ogrodzone wybiegi dla psów. Należy zadbać też, by pies miał kontakt z innymi zwierzętami swojego gatunku.
- 10) Podczas zmiany warunków życiowych zwierzęcia należy pamiętać o czynnikach stresogennych, które powinny zostać minimalizowane.
- 11) Klient odpowiada za psa niezależnie od formy prawnej, z której korzysta - również odpowiada za psa użyczonego. Klient jest osobą, która sprawuje podstawową opiekę nad psem. W przypadku opieki nad zwierzęciem innych domowników należy jasno określić zasady opieki pamiętając, iż zasadniczą opiekę nad psem powinien sprawować klient. Szczególne zasady należy wprowadzić, gdy współdomownikami są dzieci. Klient powinien karmić psa ponieważ, wytwarza to więź między klientem a psem.
- 12) Jeżeli pies, również po przejściu na emeryturę, będzie przebywał u klienta, to należy mu zapewnić dobre warunki także w sytuacji, gdy przestanie być psem pracującym. Klient powinien zwrócić uwagę w przypadku psa emerytowanego na: miejsce w domu, odpowiednią ilość spacerów, leczenie, dostęp do zbilansowanego pożywienia i wody, aktywność, kontakt z ludźmi.
- 13) Klient zobowiązany jest do zachowania dobrych relacji z psem i podtrzymywanie więzi np. poprzez stosowanie jasno ustalonych zasad i konsekwentne ich przestrzeganie, samodzielne karmienie zwierzęcia, wspólną zabawę.

7. Załączniki

7.1. Wniosek aplikacyjny dla kandydata - wzór

WNIOSEK APLIKACYJNY DLA KANDYDATA NA KLIENTA UBIEGAJĄCEGO SIĘ O PSA PRZEWODNIKA

- 1) Imię i nazwisko.
- 2) Adres zamieszkania, adres zameldowania. Adres do korespondencji.
- 3) Telefon, e-mail.
- 4) Wykształcenie,
- 5) Dane o pełnomocniku prawnym.
- 6) Dane dotyczące niepełnosprawności.
- 7) Stopień i rodzaj utraty widzenia, w tym wady wzroku,
- 8) Informacja o sposobie poruszania się w przestrzeni, w tym informację o odbytych kursach z zakresu orientacji i poruszania się osób niewidomych,
- 9) Informacja o stopniu samodzielności w zakresie realizacji zadań i ról życiowych,
- 10) Informacje dotyczące warunków domowych – dostępna przestrzeń mieszkalna dla swobodnego ruchu psa, usytuowanie planowanego miejsca na legowisko (oświetlenie dzienne, wentylacja),
- 11) Oświadczenie kandydata o ilości domowników lub zajmowaniu przestrzeni na wyłączność,
- 12) Oświadczenie o zgodzie domowników na obecność psa przewodnika w domu,
- 13) Oświadczenie o braku alergii kandydata i domowników na psa lub sierść zwierząt,
- 14) Oświadczenie, że znane są kandydatowi stałe koszty utrzymania psa przewodnika i jest w stanie je ponosić oraz jest świadomy możliwości ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z udzieleniem psu pomocy w nagłych wypadkach,
- 15) Informacja o sytuacji zawodowej kandydata (czy pracuje, uczy się, inne formy aktywności zawodowej),
- 16) Informację, czy na czas długotrwałego przebywania poza domem np. w związku z aktywnością zawodową, zapewnione będzie odpowiednie miejsce dla psa (jeśli dotyczy),
- 17) Aktualny i planowany poziom aktywności w przypadku braku stałego zajęcia, o którym mowa powyżej, z określeniem do jakich celów pies będzie wykorzystywany z podaniem jak często i jak długo (średnio),
- 18) Informacja o ewentualnych trudnościach w poruszaniu się, w tym informacja o korzystaniu z pomocy ortopedycznych (jeśli dotyczy),
- 19) Informacja o stanie zdrowia, w tym o podwójnej utracie sensorycznej (wzorku i słuchu), schorzeniach mających charakter przewlekły, medycznych ograniczeniach w aktywności, mogących mieć wpływ na pracę z psem (jeśli dotyczy),

- 20) Informacja dotycząca warunków, w jakich pies będzie najczęściej pracował – poziom urbanizacji przestrzeni publicznie dostępnej, w tym obecność lub nie chodników, skrzyżowań, w tym z sygnalizacją świetlną, dźwiękową, wielkość miejscowości, obecność komunikacji publicznej (jakiej), stacji kolejowej itp.,
- 21) Informacja o współpracujących z kandydatem uprzednio lub aktualnie psach przewodnikach, w tym okresy pracy i wiek aktualnie pracującego psa (jeśli dotyczy),
- 22) Kopia umowy o przekazaniu psa na emeryturę (jeśli dotyczy),
- 23) Dane jednostki szkolącej, która prowadziła monitoring kandydata podczas pracy z poprzednim/dotyczasowym psem przewodnikiem,
- 24) Powody i okres utraty ostatniego psa przewodnika, jeśli nie było to emerytowanie.

7.2. Protokół kwalifikacji wstępnej - wzór

Protokół kwalifikacji wstępnej
kandydata ubiegającego się o psa przewodnika,
sporządzony na podstawie wniosku aplikacyjnego i rozmowy osobistej lub telefonicznej

Imię i nazwisko kandydata: .....

KWESTIONARIUSZ OCENY KANDYDATA

1. Wiek kandydata Do drugiego etapu kwalifikujemy osobę pełnoletnią, a w szczególnych sytuacjach - niepełnoletnią powyżej 16 roku życia			
Poniżej 16 lat		16 – 18 lat	Powyżej 18 lat
2. Możliwości finansowe kandydata gwarantujące psu dobrostan (ocena dotyczy deklaracji kandydata w odniesieniu do możliwości ponoszenia kosztów utrzymania psa)			
Niewystarczające ⁱ		Trudno powiedzieć	Wystarczające
3. Warunki mieszkaniowe kandydata (ocena dotyczy jego deklaracji w kwestii odpowiedniej przestrzeni na legowisko dla psa)			
Brak miejsca dla psa w domu kandydata ⁱ		Trudno powiedzieć	Optymalna przestrzeń dla psa w domu kandydata
4. Zgoda współmieszkańców na obecność psa w domu - oświadczenie kandydata W przypadku kandydatów mieszkających samodzielnie, należy zaznaczyć „Nie dotyczy”.			
Zgoda		Brak zgody ⁱ	Nie dotyczy
5. Alergia na sierść zwierząt – oświadczenie kandydata			
Występuje ⁱ		Nie występuje	Trudno powiedzieć
6. Miejsce dla psa w trakcie pracy zawodowej/nauki kandydata - oświadczenie kandydata			
Brak miejsca dla psa ⁱ		Trudno powiedzieć	Deklaracja akceptacji psa uzyskana przez kandydata od osób decyzyjnych
7. Samodzielność w zakresie realizacji zadań i ról życiowych (samodzielność kandydata musi być wystarczająca do zapewnienia psu właściwej opieki i zaspokojenia jego potrzeb, (w tym zakupu karmy, pójścia z psem na spacer i do weterynarza)			
Wystarczająca		Trudno powiedzieć	Niewystarczająca ⁱ
8. Stopień utraty wzroku (Ocenie podlega poziom funkcjonowania wzrokowego kandydata w kontekście możliwości zdania się na psa przewodnika przy lokomocji).			
Kandydat porusza się samodzielnie korzystając przede wszystkim ze wzroku ⁱ		Mamy wątpliwości, czy kandydat, ze względu na posiadane resztki wzroku, będzie w stanie zdać się na psa przewodnika przy lokomocji i nie będzie wpływać na	Stopień utraty wzroku u kandydata jest na tyle duży, że uniemożliwia mu bezpieczne przemieszczanie się bez pomocy białej laski lub widzącego przewodnika.

			podjęmowane przez psa decyzje.		
9. Potrzeby w zakresie mobilności i możliwości samodzielnego przemieszczania się (ocenie podlega aktywność mobilna kandydata w kontekście przyszłego stopnia korzystania z usług przewodniczych psa; oceny dokonuje się na podstawie informacji o sposobie przemieszczania się kandydata oraz danych o obecnych i planowanych formach aktywności kandydata, takich jak praca zawodowa, pobieranie nauki, realizacja innych stałych form aktywności związanych np. z pracą społeczną, zainteresowaniami, koniecznością załatwiania różnych spraw.					
	Kandydat nie umie się samodzielnie poruszać i nie ma potrzeby wychodzenia z domu ⁱ		Mamy wątpliwości, że kandydat porusza się samodzielnie		Kandydat ma duże potrzeby przemieszczania się z powodów zawodowych i społecznych, porusza się na znanych oraz nieznanach sobie trasach
10. Czy istnieje prawdopodobieństwo, że przekazany pies będzie pracował w roli przewodnika i zwiększy mobilność kandydata? (ocena dotyczy kandydata, którego aktywność mobilna jest bardzo ograniczona, albo kandydata, który przy poruszaniu się korzysta z pomocy osób trzecich, a co za tym idzie zachodzi obawa, że pies w bardzo niewielkim stopniu będzie wykorzystywany jako przewodnik)					
	Nie ⁱ		Trudno powiedzieć		Tak
11. Warunki dotyczące zdrowia fizycznego i sfery emocjonalnej					
a) Motoryka niezaburzona (należy ocenić, czy sprawność motoryczna jest wystarczająca do kontrolowania psa i bezpiecznego poruszania się z nim bez pomocy sprzętu ortopedycznego)					
	Nie		Trudno powiedzieć		Tak
b) Motoryka zaburzona – w przypadku zaburzeń motoryki, które wymagają specjalnego przygotowania psa, decyzja podjęta przez szkołę musi uwzględniać możliwość tej jednostki do wyszkolenia psa dla osoby z takimi zaburzeniami (Do drugiego etapu kwalifikujemy kandydata, co do którego istnieje prawdopodobieństwo, że jakkolwiek szkoła w Polsce potrafi dla niego przygotować psa przewodnika(uwzględniając specjalne potrzeby kandydata)					
	Czy szkoła ma możliwość wyszkolenia psa zgodnie ze specjalnymi potrzebami kandydata?		Tak		Nie
	Czy inne szkoły w Polsce mają możliwość wyszkolenia psa dla kandydata?		Tak		Nie
c) Czy istnieje prawdopodobieństwo, że kandydat jest zdolny do nawiązania relacji z psem i wzięcia za niego odpowiedzialności? (do drugiego etapu kwalifikujemy kandydata, w przypadku którego istnieje prawdopodobieństwo, że jest zdolny do nawiązania relacji z psem)					
	Tak		Trudno powiedzieć		Nie ⁱ

d) Czy ogólny stan zdrowia kandydata jest na tyle dobry, by bezpiecznie i umiejętnie współpracować z psem?			
<i>(do drugiego etapu kwalifikujemy kandydata, w przypadku którego istnieje prawdopodobieństwo, że jest zdolny do nawiązania relacji z psem)</i>			
☐	Tak	☐	Trudno powiedzieć ⁱⁱ
☐		☐	Nie ⁱ
e) Czy potrzebna jest konsultacja specjalisty?			
<i>(W przypadku wątpliwości, czy stan zdrowia może wpływać na bezpieczeństwo psa przewodnika i kandydata podczas wspólnego poruszania się (np. przy współistnieniu dodatkowych schorzeń kandydata), jednostka szkoląca może zasięgnąć opinii lekarza specjalisty)</i>			
☐	Tak ⁱⁱⁱ ..... (rodzaj specjalisty)	☐	Nie
f) Kandydat dostarczył zaświadczenie lekarskie (w załączeniu)			
☐	Tak	☐	Nie
☐		☐	Nie dotyczy

Rodzaj decyzji: pozytywna / negatywna / pozytywna warunkowa²

Potwierdzam zakończenie etapu kwalifikacji wstępnej przez kandydata:

.....

(miejsowość, data, podpis)

ⁱ Brak możliwości dalszej kwalifikacji

ⁱⁱ Proszę wypełnić wiersz e)

ⁱⁱⁱ Konsultacja u specjalisty powinna rozwiązać następujące wątpliwości:

- czy kandydat potrafi kontrolować swoje zachowanie?
- czy są przeciwwskazania do wychodzenia z domu na dłużej niż ....?
- czy kandydat potrafi się skupiać dłużej niż ...?
- czy kandydat rozumie polecenia instruktora i jakie?
- inne.

² Niepotrzebne skreślić

7.3. Protokoły oceny kandydata podczas kwalifikacji zaawansowanej - wzory

PROTOKÓŁ OCENY KANDYDATA

OCENA ROZUMIENIA PRZESTRZENI I UMIEJĘTNOŚCI SAMODZIELNEGO PORUSZANIA SIĘ ³

W ocenie cech i umiejętności kandydata przyznawane są punkty w skali od -2 do 2, oznaczające odpowiednio:

-2	-1	0	1	2
Zdecydowanie nie posiada	Raczej nie posiada	Trudno powiedzieć	Raczej posiada	Zdecydowanie posiada

IMIĘ I NAZWISKO KANDYDATA: .....

Imię i nazwisko instruktora orientacji przestrzennej: .....

Obszary podlegające ocenie		Skala				
a)	Skuteczność przemieszczania się przy pomocy białej laski,	-2	-1	0	1	2
b)	Rozumienie przestrzeni i lokalizowanie w niej obiektów,	-2	-1	0	1	2
c)	Zdolność wykorzystywania innych zmysłów do odbierania wskazówek płynących z otoczenia,	-2	-1	0	1	2
d)	Umiejętność zachowania obranego kierunku marszu, zapamiętywania trasy, radzenia sobie przy zboczeniu z trasy,	-2	-1	0	1	2
e)	Umiejętność oceny ruchu ulicznego i przekraczania jezdni,	-2	-1	0	1	2
f)	Bezpieczne poruszanie się,	-2	-1	0	1	2
g)	Samodzielne korzystanie ze środków lokomocji	-2	-1	0	1	2
h)	Możliwości wzrokowe <i>(w przypadku osoby słabowidzącej ocena funkcjonalna stopnia widzenia powinna być przeprowadzona w najmniej i najbardziej sprzyjających warunkach dla danego uszkodzenia wzroku i opisana w opinii)</i>	-2	-1	0	1	2
Ogólna opinia instruktora orientacji przestrzennej dotycząca kandydata:						
..... (miejsce, data)		..... (podpis oceniającego)				

³ Ocena powinna odbyć się w miejscu o natężonym ruchu ulicznym.

PROTOKÓŁ OCENY KANDYDATA
OCENA PSYCHOLOGICZNA

W ocenie cech i umiejętności kandydata przyznawane są punkty w skali od -2 do 2, oznaczające odpowiednio:

-2	-1	0	1	2
Zdecydowanie nie posiada	Raczej nie posiada	Trudno powiedzieć	Raczej posiada	Zdecydowanie posiada

IMIĘ I NAZWISKO KANDYDATA: .....

Imię i nazwisko psychologa: .....

Obszary podlegające ocenie		Skala				
		-2	-1	0	1	2
a)	Akceptacja utraty widzenia i wykorzystanie funkcjonujących zmysłów					
b)	Kompetencje społeczne	-2	-1	0	1	2
c)	Odpowiedzialność za swoje życie	-2	-1	0	1	2
d)	Stabilność sytuacji życiowej	-2	-1	0	1	2
e)	Motywacja do długotrwałej pracy z psem	-2	-1	0	1	2
f)	Miejsce psa w realizacji celów życiowych	-2	-1	0	1	2
g)	Radzenie sobie ze stresem	-2	-1	0	1	2
h)	Stabilność emocjonalna	-2	-1	0	1	2
i)	Zachowania agresywne	-2	-1	0	1	2
j)	Możliwość zaopiekowania się inną istotą	-2	-1	0	1	2
Cechy kandydata istotne w odniesieniu do doboru psa						
Dominacja	-2	-1	0	1	2	Uległość
Elastyczność	-2	-1	0	1	2	Sztywność
Pewność siebie	-2	-1	0	1	2	Niepewność
Ekspansywność	-2	-1	0	1	2	Wycofanie
Koncentracja	-2	-1	0	1	2	Brak koncentracji
Współpraca	-2	-1	0	1	2	Brak współpracy
Ogólna opinia PSYCHOLOGA dotycząca kandydata:						
..... (miejscowość, data)				..... (podpis oceniającego)		

PROTOKÓŁ OCENY KANDYDATA
OCENA INSTRUKTORA PRZEKAZYWANIA PSÓW PRZEWODNIKÓW

W ocenie cech i umiejętności kandydata przyznawane są punkty w skali od -2 do 2, oznaczające odpowiednio:

-2	-1	0	1	2
Zdecydowanie nie posiada	Raczej nie posiada	Trudno powiedzieć	Raczej posiada	Zdecydowanie posiada

IMIĘ I NAZWISKO KANDYDATA: .....

Imię i nazwisko instruktora przekazywania psów przewodników .....

Obszary podlegające ocenie		Skala				
a)	Pozytywna reakcja na psy	-2	-1	0	1	2
b)	Umiejętność nawiązania relacji z psem	-2	-1	0	1	2
c)	Koordinacja ruchowa	-2	-1	0	1	2
d)	Zdolność do podążania za psem	-2	-1	0	1	2
e)	Równowaga	-2	-1	0	1	2
f)	Refleks	-2	-1	0	1	2
g)	Umiejętność stosowania się do poleceń instruktora	-2	-1	0	1	2
h)	Zdolność przekazywania psu jednoznacznych komunikatów	-2	-1	0	1	2
i)	Wytrwałość i konsekwencja w egzekwowaniu oczekiwanych od psa zachowań	-2	-1	0	1	2
Cechy kandydata istotne w odniesieniu do doboru psa						
Szybkie tempo poruszania się	-2	-1	0	1	2	Wolne tempo poruszania się
Wzrost wysoki	-2	-1	0	1	2	Wzrost niski
Waga wysoka	-2	-1	0	1	2	Waga niska
Czytelność komunikatów dla psa	-2	-1	0	1	2	Nieczytelność komunikatów dla psa
Brawura w przemieszczaniu się	-2	-1	0	1	2	Ostrożność w przemieszczaniu się
Długi krok	-2	-1	0	1	2	Krótki krok
Wydolność wysiłkowa duża	-2	-1	0	1	2	Wydolność wysiłkowa mała
Ogólna opinia instruktora przekazywania psów przewodników dotycząca kandydata:						
..... (miejscowość, data)				..... (podpis oceniającego)		

**DECYZJA SZKOŁY NA PODSTAWIE OCEN I OPINII SPECJALISTÓW, KTÓRZY DOKONALI OCENY
KANDYDATA PODCZAS KWALIFIKACJI ZAAWANSOWANEJ**

IMIĘ I NAZWISKO KANDYDATA: .....

Rodzaj decyzji: pozytywna / negatywna / pozytywna warunkowa ⁴

Uzasadnienie decyzji: ⁵

Miejscowość, data .....

Podpisy:

.....
.....

---

⁴ Niepotrzebne skreślić

⁵ W przypadku decyzji negatywnej uzasadnienie powinno zawierać wskazówki dla kandydata w odniesieniu do jego samodzielności w zakresie poruszania się. W przypadku decyzji pozytywnej warunkowej uzasadnienie powinno zawierać wskazówki dla kandydata. Po ich zrealizowaniu przejdzie on do kolejnego etapu ubiegania się o psa przewodnika.

7.4. Formularz oceny klienta - wzór

FORMULARZ OCENY KLIENTA UBIEGAJĄCEGO SIĘ O PSA PRZEWODNIKA

I. Część I

1. Imię i nazwisko
2. Adres zamieszkania
3. Data urodzenia
4. Data aplikacji
5. Wysokość
6. Waga
7. Czy Klient mieszka sam?
8. Ilu ma domowników?
9. Podejście klienta do psa przewodnika?
10. Podejście rodziny do psa przewodnika?
11. Dom czy mieszkanie?
12. Warunki domowe.
13. Czy ma ogród?
14. Czy klient przeszedł szkolenie z orientacji przestrzennej?
15. Czy klient pracuje?
16. Czy klient korzysta ze środków publicznego transportu?
17. Warunki, w jakich pies będzie pracował.
18. Poziom aktywności.
19. Czy klient posiadał lub zajmował się psem towarzyszem?
20. Czy klient ma cukrzycę?
21. Czy są jakieś medyczne ograniczenia w aktywności?
22. Lista przyjmowanych leków.
23. Czy klient jest całkowicie niewidomy?
24. Jeśli nie, jaki jest zakres widzenia.
25. Czy klient posiadał wcześniej psa przewodnika?

II. Część II

Wypełniana po 20 minutowym spacerze.

1. Słuch
2. Równowaga
3. Krok
4. Jak mocno trzyma pałąk

5. Preferowana szybkość chodzenia
6. Orientacja w ruchu drogowym
7. Orientacja (poczucie kierunku)
8. Zdolność klienta do kontrolowania psa
  - a) fizyczna
  - b) słowna
9. Preferowany czas szkolenia
10. Na ile wcześniej należy klienta zawiadomić o planowanym rozpoczęciu szkolenia?
11. Czy klient jest w stanie finansowo utrzymać psa przewodnika (wydatki na wyżywienie i opiekę weterynaryjną)?
12. Plany klienta na przyszłość

Ocena klienta ze strony instruktora – uwagi:

Szczególne potrzeby:

Zalecenia:

Data spotkania:

Imię i nazwisko instruktora:

7.5. Formularz doboru w parę klient-pies - wzór

Formularz: Dobór klient-pies

I. Charakterystyka klienta:

1. Imię i nazwisko:
2. Wiek:
3. Wzrost: wysoki   niski   średni
4. Aktywność: duża   średnia   niska
5. Uczący się   pracujący   pozostający w domu
6. Prędkość chodzenia: duża   średnia   mała
7. Krok: długi   średni   krótki
8. W pełni sprawny ruchowo: tak   nie (opis) .....
9. Równowaga: dobra   średnia   niska
10. Kontrola pozycji ciała: dobra   średnia   niska
11. Czasowa możliwość pracy: dobra   średnia   niska
12. Refleks: dobry   średni   niski
13. Siła głosu: duża   średnia   niska
14. Konsekwencja :   duża   średnia   niska
15. Koncentracja: duża   średnia   niska
16. Zdolność zapamiętywania poleceń: duża   średnia   niska
17. Osoba silna fizycznie   osoba o delikatnej fizjonomii
18. Typ dominujący   typ uległy
19. Otwartość   Dystans

Dodatkowe cechy klienta:

1. Funkcjonalność wzrokowa:
2. Rodzaj miejsca zamieszkania:
3. Korzystanie z transportu publicznego:
4. Stałe trasy/ częste podróże:
5. Inne:

Dodatkowe oczekiwania klienta:

1. Prowadzenie z prawej strony:
2. Kolor/płeć/rasa psa:
3. Ruchome schody
4. Inne

II. Charakterystyka psa odpowiedniego dla klienta

1. Płeć: samiec   suka
2. Wiek
3. Wzrost   niski   średni   wysoki
4. Waga   mała   średnia   duża
5. Potrzeby ruchowe: duże   średnie   małe
6. Naturalne tempo chodzenia: duże   średnie   małe
7. Chęć do pracy: duża   średnia   mała
8. Inicjatywa: duża   średnia   mała
9. Wrażliwość ciała: duża   średnia   mała
10. Prędkość chodzenia: duża   średnia   mała
11. Napięcie na pałąku/smyczy: duże   średnie   małe
12. Reakcja na kontrolę smyczą: niska   średnia   wysoka
13. Reakcja na kontrolę głosem: niska   średnia   wysoka
14. Koncentracja   długotrwała   krótkotrwała
15. Poziom dekoncentracji: niski   średni   rodzaje: .....
16. Dynamika podejmowania decyzji: duża   średnia   mała
17. Zapamiętywanie tras: duże   średnie   niskie
18. Odporność na zewnętrzne bodźce: niska   średnia   wysoka
19. Zachowanie w miejscach publicznych   prawidłowe   wymagające szczególnej uwagi
20. Zdolność do dużego wysiłku w ciągu dnia: tak   nie
21. Zdolność do dłuższych okresów bezczynności: tak   nie
22. Zdolny do pracy z osobą z problemami z równowagą: tak   nie
23. Stopień dominacji: uległy   średni   dominujący

Dodatkowe cechy psa:

1. Kolor
2. Wylewność / powściągliwość
3. Rasa
4. Inne:

7.6. Karta oceny współpracy klienta z psem - wzór

KARTA OCENY WSPÓŁPRACY KLIENTA Z PSEM

Data: .....

Imię psa: .....

Rasa/NR CHIP: .....

Imię i nazwisko klienta:.....

Miejsce przeprowadzania oceny: .....

ETAP I

ĆWICZENIE	DOBRZE	WYMAGA POPRAWY	NIEODPOWIEDNIE	KOMENTARZ
1. RUSZANIE/ZATRZYMANIE				
2. SKRĘT W PRAWO				
3. SKRĘT W LEWO				
4. ZAWRACANIE				
5. UTRZYMYWANIE KIERUNKU				
6. PRZYSPIESZANIE/ZWALNIANIE TEMPA MARSZU				
7. PROWADZENIE W RUCHU ULICZNYM				
8. ZATRZYMANIA NA KRAWĘŻNIKACH				
9. PRZECHODZENIE PRZEZ ULICĘ				
10. OMIJANIE PRZESZKÓD Z PRAWY				
11. OMIJANIE PRZESZKÓD Z LEWEJ				
12. PRZESZKODA WYSOKA I POWIERZCHNIOWA				
13. ZNAJDOWANIE I PRZECHODZENIE PRZEZ DRZWI				
14. ZNAJDOWANIE I CHODZENIE PO SCHODACH				
15. WEJŚCIE I WYJŚCIE ZE ŚRODKÓW KOMUNIKACJI				
16. ZNAJDOWANIE MIEJSCA				
17. OGÓLNE WRAŻENIE				

UWAGI:

.....
.....
.....

ETAP II

ĆWICZENIE	DOBRZE	WYMAGA POPRAWY	NIEODPOWIEDNIE	KOMENTARZ
1. PRZYWOŁANIE				
2. KOMENDA SIAD				
3. KOMENDA WARUJ				
4. KOMENDA STÓJ				
5. KOMENDA ZOSTAŃ				
6. OGÓLNE WRAŻENIE				

UWAGI:

.....

.....

.....

OCENA: POZYTYWNA   NEGATYWNA

Podpisy:

.....